

13. Perjantaina 24 päivänä helmikuuta 1989

kello 13

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ainoa käsittely:

1) Kertomus Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan toiminnasta 536

Mainittu kertomus (K n:o 1)
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 9

Esitellään:

2) Hallituksen esitys n:o 9 laiksi poliisilain 7 a §:n 2 momentin kumoamisesta 547

3) Hallituksen esitys n:o 11 laiksi valtion virkamieslain voimaansäätölaain muuttamisesta ”

4) Hallituksen esitys n:o 12 laeiksi peruskoululain 58 ja 94 §:n ja lukiolain 32 ja 60 §:n muuttamisesta ”

5) Hallituksen esitys n:o 13 laiksi elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 22 §:n muuttamisesta 548

6) Hallituksen esitys n:o 15 laiksi valtioneuvoston oikeudesta luovuttaa eräät valtion teollisuuslaitokset perustettaville osakeyhtiöille annetun lain muuttamisesta ”

7) Ed. Melinin ym. lakialoite n:o 5 laiksi ennakkoperintälain 11 §:n muuttamisesta 557

8) Ed. Pulliaisen ym. lakialoite n:o 9 laiksi liikevaihtoverolain 8 §:n muuttamisesta 559

Pöydällepanoa varten esitellään:

9) Lakivaliokunnan mietintö n:o 1 hallituksen esityksen johdosta laiksi vakuutusyhtiölain muuttamisesta (HE n:o 83/1988 vp.) 559

10) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 8 hallituksen esityksestä Saksan demokraattisen tasavallan kanssa oikeusavusta siviili-, perhe- ja rikosasioissa tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja siihen liittyviksi laeiksi (HE n:o 211/1988 vp.) ”

11) Pankkivaliokunnan mietintö n:o 1 hallituksen esityksestä arvopaperimarkkinalaiksi sekä siihen liittyväksi lainsäädännöksi (HE n:o 157/1988 vp.) ”

12) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 1 hallituksen esityksen johdosta laeiksi Sibelius-Akatemiasta, teatterikorkeakoulusta, taideteollisesta korkeakoulusta, Suomen elokuva-arkistosta ja elokuvien tarkastuksen toimittamisesta annettujen lakien muuttamisesta (HE n:o 235/1988 vp.) ”

13) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 2 hallituksen esityksen johdosta laeiksi peruskoululain 13 §:n ja lukiolain 6 §:n muuttamisesta (HE n:o 239/1988 vp.) .. ”

Puhetta johtaa puhemies Sorsa.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Ahde, Bärlund, Ikonen, Joenpalo, Kankaanniemi, Kasurinen, Kauppinen, Kekkonen, Laitinen, Liikanen, Louekoski, Maijala, Paavilainen, Pelttari, Perho, Saapunki, Säilynoja, Tähkämaa, Uitto, Urpilainen, Viinanen, Viljanen ja Virolainen.

Ilmoitusasiat:**Lomanpyynnöt**

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi ed. Joenpalo, virkatehtävien takia edustajat Kasurinen, Liikanen ja Louekoski sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Ahde, Ikonen, Laitinen, Maijala, Paavilainen, Perho, Säilynoja, Tähkämaa, Uitto, Viinanen, Viljanen ja Virolainen sekä kuluvan kuun 28 päivään yksityisasioiden vuoksi edustajat Kankaanniemi ja Urpilainen.

Uusia hallituksen esityksiä

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvan helmikuun 17 päivästä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 10, 14 ja 16, jotka on nyt jaettu edustajille.

Kirjalliset kysymykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuna, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 689, 690, 698 ja 701, kaikki vuoden 1988 valtiopäiviltä. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Suomen Pankin tilintarkastajat vuodeksi 1989

Puhemies: Luetaan Suomen Pankin tilintarkastajien vaalia koskeva eduskunnan valitsijamiesten kirjelmä.

Sihteeri lukee:

”Eduskunnan valitsijamiehet
24 päivänä helmikuuta 1989
N:o 1

Eduskunnalle

Eduskunnan valitsijamiehet kunnioittaen ilmoittavat, että he ovat tänään toimittaneet Suomen Pankin tilintarkastajien ja heidän vara-

miestensä vaalin vuodeksi 1989, jolloin on valittu

tilintarkastajiksi listalta n:o 1 taloustieteiden maisteri Markus Aaltonen ja toimittaja Esko Seppänen sekä listalta n:o 2 oikeustieteen kandidaatti Ben Zyskowitz, kaupunkitarkastaja Kalevi Mattila ja merkantti Pentti Kettunen sekä

tilintarkastajien varamieheksi listalta n:o 1 ekonomi, toimittaja Tuulikki Hämäläinen ja valtiotieteen lisensiaatti Ilkka-Christian Björklund sekä listalta n:o 2 diplomi-insinööri Iiro Viinanen, maanviljelijä Heikki Kokko ja kauppatieteiden lisensiaatti Ingvar S. Melin.

Valitsijamiesten puolesta:

Puheenjohtaja Kimmo Sasi

Sihteeri Ritva Bäckström”

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:**1) Kertomus Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan toiminnasta**

Ainoa käsittely

Mainittu kertomus (K n:o 1)

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 9

Puhemies: Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 9.

Keskustelu:

Ed. Aaltonen: Herra puhemies! Käsiteltävänä oleva mietintö koskee kannanottoa Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan Pohjoismaiden neuvoston toiminnasta vuodelta 1988 antamaan kertomukseen. Tämän kertomuksen ohella ulkoasiainvaliokunta käsittelee vuosittain hallituksen kertomuksen siltä osin kuin se koskee suhteita ulkovaltoihin sekä kehitysyhteistyökertomuksen. Vireillä olevan Euroopan neuvostoon liittymisen yhteydessä on tarkoitus säätää, että Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunta antaa vuosittain eduskunnalle kertomuksen parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta.

Pohjoismaiden neuvoston vuosittain käsittelemien asioiden ala ja määrä on huomattava. Mietinnössään ulkoasiainvaliokunta on halunnut ottaa niistä esille erityisesti ympäristökysymykset sekä Pohjolan suhteet muuhun maailmaan. Viime joulukuussa ns. Söderin komitea sai mietintönsä valmiiksi. Komitea esittää eräitä ehdotuksia Pohjoismaiden yhteistyön kehittämiseksi kansainvälisissä kysymyksissä sekä ehdotusten vaatimat jatkotoimenpiteet.

Ulkoasiainvaliokunta on jo edellisestä valtuuskunnan kertomuksesta antamassaan mietinnössä ottanut myönteisen kannan pohjoismaisen yhteistyön ja Euroopan yhdentymiskehityksen suhteesta. Lisäksi valiokunta katsoi, että Suomen aikanaan Pohjoismaiden neuvostoon liittymisen yhteydessä tekemän varauksen ulkopuolelle jää suuri joukko kansainvälisiä kysymyksiä, joiden osalta pohjoismaista yhteistyötä suhteessa muuhun maailmaan voitaisiin laajentaa.

Söderin komitea on tuonut esille parlamentaarikkojen mahdollisuuksia esittää aktiivisemmin pohjoismaisen näkökulman sisältäviä kansainvälisiä kysymyksiä ja solmia yhteyksiä muihin kansainvälisiin järjestöihin. Valiokunta on pitänyt tärkeinä näitä mahdollisuuksia ja erityisesti pohjoismaisen yhteistyön vahvistamista Euroopan yhdentymiskehitystä ja yhteistyötä silmällä pitäen. Valiokunta on ottanut myönteisen kannan erityisen ministerineuvoston muodostamiseen Pohjoismaiden ulkomaankauppa-ministereistä. Vastaavasti myös parlamentaarikkojen valmiutta yhdentymis- ja yhteistyöasioiden käsittelyyn tulisi parantaa. Eräänä vaihtoehtona tähän on Söderin komitean esittämän kansainvälisen valiokunnan perustaminen Pohjoismaiden neuvostoon. Ehdotukseen liittyy kuitenkin yhden komitean jäsenen vastalause. Ottaen huomioon myös sen, että valiokunta ei ole voinut sen käytettävissä olevan ajan puitteissa perehtyä kysymyksen kaikkiin yksityiskohtiin, on organisaatiokysymyksen ratkaisu jätetty mietinnössä avoimeksi.

Pohjoismaiden neuvoston poliittisen roolin kasvaessa tarve yhteistyöorganisaation vahvistamiseen korostuu. Valiokunta on katsonut pohjoismaisilla yhteistyöministerieillä olevan tärkeä asema myös Pohjoismaiden neuvoston toimivuuden kannalta. Valiokunta onkin tämän kertomuksen käsittelyn yhteydessä halunnut kuulla Suomen yhteistyöministeriä Matti Louekoskea. Mietinnössään valiokunta edellyttää, että yhteistyöministerille taataan riittävä ja py-

syvä avustajakunta. Tässä suhteessa on esiintynyt puutteita, joiden korjaamiseen tulisi kiinnittää vakavaa huomiota.

Ulkoasiainvaliokunta on pyrkinyt työtään organisoidessaan kiinnittämään yleisesti huomiota sen käsiteltäväksi tulevien kertomusten rakenteeseen ja sisältöön. Tämän johdosta mietintöön sisältyy myös kannanotto Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomuksen rakenteeseen, jota voitaisiin kehittää tiedon saannin helpottamiseksi.

Herra puhemies! Haluan puheenvuoroni lopuksi laajentaa pohjoismaista perspektiiviä. Kuten tunnettua, on Suomen hallitus osoittanut kaikille pohjoisen pallonpuoliskon arktisille maille kutsun arktiseen ympäristökonferenssiin. Kokouskutsu käsittää siten kaikki viisi Pohjoismaata. Henkilökohtaisesti olen sitä mieltä, että Suomen aloitetta tulisi pitää esillä myös Pohjoismaiden neuvoston kokouksessa. Olisi jollain tavoin järjenvastaista, jos aikamme suuret ympäristökysymykset kuten otsonikeroksen uhanalaisuus peittyisivät hetkellisen hyljekohun alle.

Toivon, että muidenkin maiden parlamentaarikot kuin Suomen toisivat valitsijoidensa toiveisiin vastaten julki kannatuksensa arktisen alueen ympäristön pelastamiseksi. Itämeren saastunut tila ja sen eläimistöä kohdanneet murhenäytelmät johtivat, kuten tunnettua, viime syksynä Tanskan Helsingörissä pidettyyn ylimääräiseen istuntoon. Istunnossa kiinnitettiin vakavaa huomiota Itämeren tilaan, ja toivottavasti se johtaa Itämeren rajoittuvien Pohjoismaiden, mukaan lukien Suomen, tehokaampiin ja nopeampiin toimiin Itämeren saastekuormituksen vähentämiseksi. Näin pääsisimme viime vuonna sattuneista naapurisopua koettelevista saastemaaoittelusta esimerkiksi Ruotsin ja Suomen välillä. Näin Pohjoismaiden neuvosto saisi myös luonnonsuojelijoiden ja protestoivien pienryhmien piirissä lisää ymmärtämystä. Nyt Pohjoismaiden neuvosto toimi näiden mainos- ja maalitauluna, eivätkä viestit Helsingöristä välittäneet neuvostosta yksiselitteisesti myönteistä kuvaa. Pelkään pahoin, että ympäristönsuojelu on koko tulevan yhdeksänkymmenluvun yksi Pohjoismaiden neuvoston pääteemoja, ainakin sen tulisi olla sellainen.

Ympäristömme saattaa romahtaa niin monesta paikasta, että neuvostolla on tarve kokoontua useastikin varsinaisiin hätäistuntoihin. Tänäpäin neuvoston koneisto ja päätöksentekoprosessi on liian hidas vastaamaan mitta-

viin, ihmisiä yleisesti koskettaviin haasteisiin. Jotta neuvoston työ voisi ankuroitua nyky-aikaan, sen toimintaan tulisi saada huomattavasti lisää joustavuutta. Kansainvälinen yhteistointa tapahtuu yhä enemmän tiedotusvälineiden valokeilassa ja jopa niiden ehdoilla. Tähän mennessä pohjoismaiset toimijat ovat onnistuneet julkisuuden paahteessa vain kuitatessaan toistensa syytöksiä. Meidän tulisi pystyä parempaan.

Ed. Helle (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aaltonen, joka on myös ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja, totesi, että Pohjoismaiden neuvostossa on harkittu kansainvälisten asioiden valiokunnan perustamista. Asia on niin, että varmasti tähän on yhä lisääntyvää tarvetta, mutta toisaalta se nähdäkseen edellyttää sitä, että myös meidän eduskuntalaitokssamme sekä eduskunnan että ulkoasiainvaliokunnan otetta kansainvälisiin asioihin lisätään. Se taas toisaalta edellyttää, että presidentin valtaoikeuksia näiltä osin ainakin jossain määrin vähennetään, ja myös ilmeisesti sitä, että ulkoasiainministeriön tiettyjä ikimuisia erioikeuksia karsitaan.

Tätä taustaa vasten olen hieman ihmetellyt nykyisen puhemiehen suuhun pantuja kannanottoja julkisuudessa ulkoasiainvaliokunnan ja eduskunnan mahdollisuuksista puuttua kansainvälisiin asioihin. Nähdäkseen linjan kuitenkin tulee olla se, että jos parlamentaarisisissa kansainvälisissä yhteyksissä joudutaan ottamaan kantaa erilaisiin asioihin, myös eduskunnassa on oltava mahdollisuus ja oikeus ottaa kantaa näihin asioihin. Totean, että SKDL:n eduskuntaryhmän taholta on tehty lakiesityksiäkin siitä, että mm. presidentti sidottaisiin valtioneuvoston ja eduskunnan kannanottoihin ulkopoliittisissa asioissa.

Ed. H e t e m ä k i - O l a n d e r : Herra puhemies! Olen tavattoman iloinen siitä, että voimme käsitellä ulkoasiainvaliokunnan antamaa mietintöä ja Pohjoismaiden neuvoston kertomusta tänä päivänä perjantaina ensimmäisenä asiana juuri ennen kuin Pohjoismaiden neuvosto on lähtemässä Tukholman kokoukseensa. Toivon, että evästyspuheenvuoroja, joita kuulimme, tulee lisää siellä käytävää keskustelua varten. Se, että puheenvuoroja on jonkin verran pyydetty ja keskusteluun halutaan osallistua, on merkki siitä, että myös Suomen eduskunta tuntee yhä suurempaa kiinnostusta Pohjoismaiden asioita kohtaan, jotka heijastelevat omalta osaltaan kansainvälisiin asioihin tunnettavaa kiinnostusta. Aivan selvää on, että elävän debatin näistä asioista pitäisi olla jatkuvaa. Ainakin sitä täytyisi käydä kertomuksen antamisen yhteydessä.

Olen myös iloinen ulkoasiainvaliokunnan mietinnön sisällöstä. Ulkoasiainvaliokunta minusta erittäin huolellisesti paneutui kertomukseen, ja siinä annettavat osviitat tulevat olemaan meille tärkeitä, kun pyrimme työtämme edelleen kehittämään. Esimerkiksi niin yksinkertainen asia kuin kertomukseen liitetty kokonaiskatsaus keskeisistä kysymyksistä varmasti olisi paikallaan, vaikka haluammekin tämän dokumentin toisaalta pitää yksityiskohtaisena mahdollisuutena tutustua tarkoin Pohjoismaiden neuvoston työhön.

Lisäksi ne kannanotot, jotka koskettavat yhteistyöministerin toimialan kehittämistä, ovat tavattoman tärkeitä, ja toivomme, että tässä suhteessa tapahtuu edistystä. Mehän olemme Pohjoismaiden neuvoston valtuuskunnassa ajaneet jo usean vuoden ajan sitä pyrkimystä, että yhteistyöministerille ja hänen alaisilleen pitäisi antaa paremmat työnteon edellytykset silloin, kun näitä asioita hoidetaan. Ehkä sitä kautta saataisiin nopeutta ja joustoa myös Pohjoismaiden neuvostossa käsiteltäviin asioihin. Koska aika on nopeaa, päätösten pitäisi myös olla nopeita ja iskevempiä. Tämä puute aina kansainvälisissä järjestöissä on, että tämän tyyppiseen nopeaan työskentelyyn on vaikeata päästä. Kun aikanaan Euroopan neuvoston asiaperit tulevat myös eduskunnan käsittelyyn, tulee myös olemaan erittäin mielenkiintoista verrata, millä tavalla nämä työmuodot soveltuvat yhteen.

Meidän on varmasti nyt muistettava kuitenkin, että Pohjolassahan asuu yhteensä 22 miljoonaa ihmistä ja Pohjola on Suomelle tähän asti ollut luontainen väylä läheiseen ulkomaailmaan. Yhdessä Neuvostoliiton kanssa Pohjola on meille tärkein alue, ja kummankaan merkitys ei yleiseurooppalaisessa kehityksessä tule vähenemään. Suomelle Eurooppaan kuuluu oleellisesti myös Itä-Eurooppa. Yhdistettynäkään Pohjolan väestö ei vielä vastaa keskisuuren länsieurooppalaisen valtion väestöpohjaa. Tätäkin taustaa vasten tarvitaan yhteispohjoismaiset voimat, että me voisimme sellaisen keskustelufoorumin, jolla olisi vankkuutta ja arvovaltaa, paremmin antaa, kun yhdessä siellä esiinymme.

Pohjoismaiden yhteistyön yhtenä tavoitteenahan on yhdistää pienten, joskin maailman kehittyneimpien valtioiden joukkoon kuuluvien maiden voimavaroja. Tässä työssä Pohjoismaat ovat sekä saavuttaneet paljon että jättäneet mahdollisuuksiaan käyttämättä — sekin on myönnettävä. Pohjola ei ole toistaiseksi kyennyt toteuttamaan riittävästi yhteisiä kotimarkkinoita eikä myöskään kattavaa työnjakoa. Nyt viime vuosina tapahtuneet yritysstot, joita on tapahtunut hyvin runsaasti — Suomikin on ostanut esimerkiksi Ruotsista 141 yritystä — ovat kuitenkin pyrkimyksiä työnjakoon. Aivan selvää on, että yritysstot ovat liittyneet jo ennestään hallittuihin alueisiin.

Läntisen Euroopan yhdentyminen asettaa pohjoismaiselle yhteistyölle nyt kokonaan uusia konkreettisia haasteita, ja nämä keskustelut ovat minusta aktivoineet, parantaneet edellytyksiä pohjoismaiseen yhteistyöhön ja myös siihen, että kannetaan vastuuta pohjoismaalaisesta ihmisestä. Sen vuoksi tätä työtä ja aikaa on käytettävä nyt hyödyksi. Meillä Pohjolassa ei ole aikaa hukattavissa, kykenee EY aikataulun mukaiseen toimintaan tai ei.

Ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja puuttui omassa puheenvuorossaan ympäristökysymyksiin ja ympäristökysymysten esilleottoon Pohjoismaiden neuvostossa. Haluan tässä yhteydessä todeta eräitä seikkoja, ensinnäkin sen että Pohjoismaat ovat olleet hyvinkin aktiivisia näissä kysymyksissä. Mehän saimme ympäristöyhteistyösopimuksenkin melko aikaisessa vaiheessa. Itämeri-komission syntyyn niin ikään Pohjoismaat ovat vaikuttaneet. Pohjoismaiden neuvosto järjesti kaksi vuotta sitten Tukholmassa ilmansuojelukokouksen, johon oli kutsuttu lähes 20 maata, myös Itä-Euroopan maat mukaan ja joka oli hyvin merkittävä tapahtuma.

Nyt olemme valmistumassa merikonferenssiin, joka on tämän vuoden syksyllä ja joka jatkaa itse asiassa sitä keskustelua, jonka ylimääräinen istunto Tanskassa aloitti. Tämän haluan todeta: Se, että ylimääräinen istunto syntyi, että yhteistyöministerit pakotettiin edes niihin ohjelmiin, jotka siellä saatiin syntymään, johtui siitä, että Pohjoismaiden neuvoston puheenjohtajisto kutsuttiin ns. hätäkokoukseen aikaisemmin viime vuonna kesäkuussa, jolloin tiedot uhkaavista hyljekuolemista ja leväsiintymistä pohjoisilla alueilla tulivat tietoon, ja siinä kokouksessa edellytettiin, että nämä ohjelmat

valmistuvat ja että niiden ohjelmien käsittelyä varten otetaan ylimääräinen istunto. Tämä oli melko nopea aikataulu tällaisessa tilanteessa. Siinäkin tietysti voi vielä olla parantamisen varaa.

Mitä sitten tulee arktisten alueiden luonnon puolesta kantaa ottamiseen, mielestäni — tämä pyörähän pyörii melko hitaasti — merikonferenssia, joka on ensi syksynä, seuraavan pohjoismaisesti järjestettävän laajan ympäristökysymyksiä käsittelevän kokouksen tulisi olla näitä alueita koskeva. Toivon, että tässä suhteessa voidaan myös edetä.

Haluan tässä yhteydessä kiittää ulkoasiainvaliokunnan mietintöä ja haluan myös todeta sen, että Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunta suhtautuu siihen vakavasti.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valtuuskuntamme puheenjohtajan Hetemäki-Olanderin puheenvuorossa tuli esiin se, millä tavoin Pohjoismaiden neuvoston merkitys tulevaisuudessa kasvaa. Näin varmasti on, koska ympäri maailmaa eri taloudelliset ja poliittiset yhteenliittymät etsivät paikkaansa. Tämä korostuu myös siinä mielessä, että yritykset eivät enää ole yksistään pohjoismaalaisia, vaan jos ne ovat Suomessa tai ne ovat muualla päin Eurooppaa, ne ovat eurooppalaisia, jolloin tulee myös esille se, mikä on pohjoismaisen näkökulman osuus Euroopan yhteisössä ja nyt, kun Suomi on liittynyt myös Euroopan neuvostoon jäseneksi, Euroopan neuvostossa. Tässä suhteessa Pohjoismailla, niin paljon kuin niillä on myös voitettavaa, saattaa myös tulevaisuudessa olla menetettävää.

Tässä mielessä yhteistyö ja yhteisten toimintalinjojen sopiminen niin Euroopan neuvostoa silmällä pitäen kuin myös Euroopan yhteisön mahdollisesti esille tuomiin asioihin nähden on tärkeätä. Tähän liittyy myös sitten se, millä tavoin tulevaisuudessa yhdistetään näiden kaikkien yhteistyöorganisaatioiden päätökset, jos ajatellaan vain sitä, mitä Kansainvälinen työjärjestö tekee sitten omalla sektorillaan, mikä on sen osuus, Euroopan yhteisön osuus.

Ihan lopuksi vielä: Haluaisin Suomen pitävän esillä Pohjolan ja Neuvostoliiton ja muiden sosialististen maiden yhteistyötä, jota kielämättä onkin olemassa, mutta tulevaisuudessa Neuvostoliiton talousuudistuksen jälkeen sillä tulee olemaan entistä merkittävämpi asema, ja siinä Pohjola ei saisi jäädä sivustakatsojan rooliin.

Ed. Laine: Herra puhemies! Haluan ensiksi todeta Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomuksen käsittelystä sen, että tämä kertomus esiteltiin eduskunnalle helmikuun 7 päivänä. Ulkoasiainvaliokunnalle mielestäni jäi hieman liian vähän aikaa voidakseen syventyä riittävällä perusteellisuudella kertomukseen, jonka sivumäärä on 90 ja jonka yhteydessä itse asiassa tulisi voida keskustella myös syvällisemmin ministerineuvoston toiminnasta. Juuri se, että kertomus saatetaan eduskunnan käsittelyyn suhteellisen myöhään, aiheuttaa sen tilanteen, että kun kertomus kaiken järjen mukaan onkin syytä käsitellä ennen kuin uusi Pohjoismaiden neuvoston kokous alkaa, käsittelyaika on hieman suppea. Tietenkin, jos hyvissä ajoin varaudutaan käsittelyyn, se parantaa tilannetta, mutta haluan todeta tässä yhteydessä, että kun kertomus lähetettiin ulkoasiainvaliokuntaan, ellen nyt väärin muista, siinä yhteydessä vain yksi puheenvuoro lähetekestelussa käytettiin.

Kertomukseen liittyvässä Pohjoismaiden neuvoston kansainvälisen yhteistyökomitean ehdotuksia koskevassa yhteenvedossa on mainittu useita mielenkiintoisia ja merkittäviä ehdotuksia. Siellä on mainittu mm. ehdotus siitä, että Pohjoismaiden neuvoston tulee tehdä uusia aloitteita kansainvälisessä ympäristöpolitiikassa niin, "että aloitettaisiin arktisen ympäristötutkimuksen yhteistyö Kanadan, USAn, Neuvostoliiton ja Japanin kanssa, ja että arktisesta yhteistyöstä järjestettäisiin kansainvälinen kokous, jossa käsiteltäisiin erityisesti ympäristökysymyksiä".

Samainen kansainvälinen yhteistyökomitea on myös lausunut, niin kuin kertomuksen sivuilta ilmenee, että "Pohjoismaiden neuvoston ja Pohjoismaiden ministerineuvoston tulee solmia yhteydet Keskinäisen taloudellisen avun neuvostoon (Sev) ja aloittaa säännöllinen tiedonvaihto järjestön kanssa".

Onhan yhteenvedossa monta muutakin hyvin tärkeää kohtaa. Halusin nyt korostaa mainitsemiä seikkoja, jotka ovat mielestäni läheisessä yhteydessä sen näkökulman kanssa, josta ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja Aaltonen äsken puhui.

On kuitenkin todettava, että vaikka valiokunnan puheenjohtaja halusi laventaa näkökulmaa ja vaikka yhteistyökomitea äsken viittailani näkökannoilla myös näyttäisi laventavan Pohjoismaiden neuvoston näkökulmaa, niin näistä myönteisistä poikkeuksista huoli-

matta kertomuksesta käy ilmi, että keskustelut Pohjoismaiden neuvostossa, valiokunnissa, ehkä myös ministerineuvostossa ovat painottuneet varsin yksipuolisesti Pohjoismaiden suhteisiin läntiseen Eurooppaan. Erittäin vähälle huomiolle ovat jääneet yleiseurooppalaisen yhteistyön edistämisen kysymykset, Pohjoismaiden merkitys ja mahdollisuudet kehitettäessä idän ja lännen yhteistyötä ja itse Pohjoismaiden neuvoston ja sen valiokuntien yhteistyömahdollisuudet esimerkiksi Neuvostoliiton kanssa. Muun muassa Gorbatschovin Murmanskin puheessa tehdyt ehdotukset ovat jääneet miltei kokonaan huomiota vaille myös suomalaisen valtuuskunnan osalta, ehkä valtuuskunnan sisäisiä keskusteluja lukuunottamatta, joita on näiden asioiden merkeissä kuulemma käyty ja joita ilmeisesti ainakin osittain olivat vauhdittamassa vuosi sitten demokraattisen vaihtoehdon eduskuntaryhmän taholta jätetyt, sanoisinko nyt, evästysehdotukset.

Haluaisin nyt jatkaa niitä evästyksiä valtuuskunnan tulevaa toimintaa silmällä pitäen, joita ymmärsin myös valtuuskunnan puheenjohtajan, ed. Hetemäki-Olanderin äsken toivoneen kansanedustajilta. Mielestäni se brutaali ja suorastaan kuvottava tapa, millä hylkeenpyyntiä Pohjolaan rajoituvilla alueilla on suoritettu, on eräs asia, joka suomalaisen valtuuskunnan tulisi myös keskusteluissa ottaa huomioon. Ilmeisesti näin nyt tapahtuu ilman tässä lausuttuja kehotuksiaikin.

Suomi on äskettäin tehnyt ehdotuksen arktisia alueita koskevasta ympäristökonferenssista. Ehkä tämä asia on suomalaisen valtuuskunnan piirissä noussut keskustelujen kohteeksi ja mielestäni kannattaa pitää voimakkaasti esillä. Onhan kysymys tässä tapauksessa nyt suomalaisesta aloitteesta. Neuvostoliiton taholta on tehty ehdotuksia Kuolan alueen mineraalivarojen hyödyntämistä koskevasta yhteistyöstä kuten myös ympäristökysymyksiä koskevasta yhteistyöstä. Toivottavasti Suomen valtuuskunnalla on jotain sanottavaa esimerkiksi juuri taloudellisten yhteistyökysymysten osalta.

Rovaniemellä toimintansa aloittavan arktisen keskuksen vt. johtaja Kyösti Urponen on äskettäin todennut, että arktisella alueella tarvittaisiin mm. taloudellista toimintaa ja ympäristökysymyksiä koskevia kansainvälisiä sopimuksia. Hän viittasi tässä puheenvuorossaan siihen, että arktisen vyöhykkeen luonnonvarat ovat monissa valtioissa jatkuvan kiinnostuksen kohteena, että merivirrat kuljettavat

pohjoiselle merialueelle saasteita, jotka vaikuttavat haitallisesti luontoon ja ympäristöön. Ehkä tähän voisi vielä hänen perustelujensa yhteyteen liittää mm. pääsihteeri Gorbatschovin ehdotuksen — muistaakseni hän teki tämän ehdotuksen juuri tuossa Murmanskin puheessa — siitä että Pohjoismaiden ja arktisen alueen maiden kesken voitaisiin sopia sen kaltainen sopimus, jonka esimerkkinä voisi olla juuri täällä jo mainittu Itämeren koskeva sopimus. Toistaiseksi on solmittu vain yksi merkittävä arktista aluetta koskeva sopimus, ja tämä sopimus ainakin erään asiantuntijan kertoman mukaan koskee jääkarhujen suojelua. Uskon, että se on tärkeä ja merkittävä, mutta jatkoa näille sopimuksille tarvitaan, ja toivon, että Suomen valtuuskunnalla on hyviä ehdotuksia ja aloitteita tältä osin esitettävänä.

Mitä tulee sitten kansainvälisen valiokunnan perustamiseen, niin tältä osin eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan lausunto on sanoisinko varovaisen myönteinen. Mielestäni ei ole mitään syytä vastustaa tuon valiokunnan perustamista silloin, kun se asianmukaiseksi harkitaan ja aiotaan perustaa. Mutta mielestäni Suomen osalta edelleen ovat päteviä ne rajoitukset, jotka Suomi itse on aikanaan liittyessään Pohjoismaiden neuvostoon asettanut. Toivoisin, että kansainvälisen valiokunnan työssä, sitten kun se aikanaan syntyy, voimakkaasti nousisivat esille, kuten muutoinkin Pohjoismaiden neuvoston toiminnassa, yleiseurooppalaisen yhteistyön edistämisen kysymykset. Mielestäni pitäisi myös pyrkiä poistamaan kaikkia sellaisia jarruja, joita edelleen näyttää olevan kontaktien solmimisessa Neuvostoliiton kanssa.

Lopuksi toteaisin viitaten siihen, mitä jo alussa sanoin, että ministerineuvoston toimien valvonta ainakin Suomen omalta osalta tulisi tähänastista tarkemmin ja syvällisemmin liittää myös eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan toimialaan ja yleensä eduskunnalle. Tässä suhteessa olen kovasti samaa mieltä kuin ed. Helle eräässä äskeisessä vastauspuheenvuorossaan mainitsi. Ja haluaisin ikään kuin perusteluna tälle käsitykselle, että ministerineuvoston toimienkin tulisi olla eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan mielenkiinnon ja tarkastelun kohteena, esittää mm. sen, että viime syksynä julkisuudessa varsinkin esiintyi mielipiteitä ja mielestäni hyvin perusteltuja mielipiteitä siitä, että ministerineuvoston esitykset ympäristöohjelmien osalta ainakin alkuun olivat sillä lailla heikkoja, että niistä ei voinut kovin myönteistä lopputu-

lostaa odottaa. Jos olen oikein ymmärtänyt, Pohjoismaiden neuvoston asianomaisen valiokunnan piirissä olikin niin paljon protestia ja aktiivista vaikuttamista, että myöhemmin ministerineuvoston ehdotuksia paranneltiin, ja lopputulos tietenkin oli sitten parempi. On varmasti monia muita syitä, joiden vuoksi ministerineuvoston toimien tarkastelun tulisi kuulua paitsi Pohjoismaiden neuvoston ja sen valtuuskuntien myös eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan ja itse eduskunnan käsittelyyn.

Ed. H e t e m ä k i - O l a n d e r (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluaisin lyhyesti kommentoida ed. Ensio Laineen puheenvuoroa.

Ensinnäkin tuo kansainvälinen yhteistyöhän virallisesti tapahtuu Pohjoismaiden neuvoston osalta muihin kansainvälisiin järjestöihin. Toiseen maahan ei järjestö hoida suoria kontakteja. Mutta ihan selvää on, että näitä yhteyksiä pyritään pitämään sekä itään että länteen. Se, että viime vuosi aivan poikkeuksellisesti painotui Eurooppaan, johtuu varmasti EY-keskustelusta ja sen aiheuttamista paineista jokaisen Pohjoismaan osalta. Siinä suhteessa ovat suuret taloudellisetkin kysymykset vaalittavina ja useinhan taloudelliset kysymykset ovat ne, jotka pakottavat asioissa toimiin.

Vielä haluaisin todeta sen, että ed. Laine oli ainoa henkilö, joka lähetekeskustelussa käytti puheenvuoron. Itse satuin olemaan sillä hetkellä puhemiehenä. Olisi tietysti toivottavaa, että näitä evästyksiä jo siinä vaiheessa saataisiin enemmän.

Mitä sitten tuohon aikatauluun tulee, niin sehän on eduskunnan työrytmin sanelemaa, mutta haluaisin jo tässä yhteydessä sanoa toivomuksena, että ulkoasiainvaliokunta nyt jo merkitsisi ensi vuoden työrupeamaan sen, että heti, kun helmikuussa eduskunta on aloittanut istuntonsa, Pohjoismaiden neuvoston kertomus tulee käsittelyyn ja istunto on maaliskuun ensimmäisellä viikolla. Siihen pitäisi olla kaikki tieto ja mahdollisuudet.

Ed. L a i n e (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Voi olla, minä kun en Pohjoismaiden neuvoston toimintaan ole osallistunut enkä asiaa tunne, että siellä on jotain sellaisia sääntöjä, ettei voida olla yhteydessä jonkun määrätyn maan kanssa. Hämmästelen, jos näin on. Esimerkiksi juuri tämä yhteistyökomiteakin, jonka lausuntoja äsken siteerasin, esittää yhteistyötä mm. Kanadan, Neuvostoliiton ja eräiden mui-

den maiden kanssa. Jotenkin jään nyt ihmettelemään, voiko olla sellaisia rajoituksia olemassa, että Pohjoismaiden neuvosto ei voisi olla esimerkiksi Neuvostoliiton kanssa kontaktissa, että pitää olla jonkun järjestön kautta, kuten edellinen puhuja mainitsi.

Ed. Björklund (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun Pohjoismaiden neuvosto muutama vuosi sitten järjesti ilman saastumista koskevan seminaarin — sinne oli kutsuttu eri maiden parlamenttien edustajia — ja kun seminaarin päätteeksi Neuvostoliiton korkeimman neuvoston valtuuskunnan johtaja totesi, että kun Kipling aikanaan kirjoitti sanat ”itä on itä ja länsi on länsi ja milloinkaan ne eivät toisiaan kohtaa”, niin Kipling, näin Neuvostoliiton korkeimman neuvoston edustaja, ei ilmeisesti tiennyt Pohjoismaiden neuvoston olemassaolosta mitään. Sillä suunnalla oli koettu Pohjoismaiden neuvoston rooli tällaista itä-länsidialogia edistäväksi. Ne esimerkit, jotka ed. Laine aiemmin luetteli tuosta ns. Söderin komitean mietinnöstä, osoittavat että tämä tendenssi on kaiken aikaa vahvistumassa ja siinä mielessä on tapahtunut aika lailla muutosta aikaisempiin oloihin.

Keskustelujen painottuminen länsieurooppalaisiin kysymyksenasetteluihin johtuu tietysti siitä, että se integraatioaalto, joka nyt huuhtoutuu Länsi-Euroopan yli, merkitsee aikamoista painetta nimenomaan pohjoismaiseen yhteistyöhön. On selvää, että silloin tähän integraatioaaltoon kiinnitetään suurin ajankohtainen huomio.

Ed. Väänänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun täällä on peräänkuulutettu laajempaa tai sisältörikkaampaa yhteistyötä mm. Neuvostoliiton ja itädemokratioitten kanssa, niin haluaisin korostaa sitä, että esimerkiksi Pohjoismaiden neuvoston sosiaali- ja ympäristövaliokunnan toiminnassa se tavallaan on läpikäyvä ajatuksena. Viittaa siihen, että kun PN:n ylimääräinen istunto käsitteli Helsingörissä Tanskassa yhteispohjoismaista ohjelmaa merien suojeluksi ja ympäristön suojelemiseksi, niin esimerkiksi siinä kohdassa, missä valiokunta esitti kansainvälisiä toimia, otettiin myös tämä aspekti mielestäni mukaan. Todettiin mm.: ”Pohjoismaiden on YK:ssa ehdotettava, että kansainvälinen ympäristöpolitiikka on nostettava YK:ssa samalle tasolle kuin aseidenriisuntapolitiikka.” Ja sitten ehdotettiin,

että yleiskokous hyväksyy päätöslauselman siitä, että teollisuusmaat osoittavat tietyn osan bruttokansantuotteesta maailmanlaajuiseen ympäristöyhteistyöhön jne. Viimeisenä kohtana oli: ”Pohjoismaiden on tehtävä ehdotus eurooppalaisen ympäristörahaston perustamiseksi, jotta nykyaikainen ympäristötekniikka saataisiin niiden maiden ulottuville, jotka aiheuttavat runsaasti rajojen yli kulkeutuvia saasteita.” Tällöin erityisesti mielessä oli Neuvostoliitto, Puola, Tšekkoslovakia ja osin myös Itä-Saksa. Tietysti ajattelemme tässä myös Englantia. Näistä maistahan tulevat huomattavimmat ilmansaasteet Pohjoismaihin ja myös Suomen alueille.

Ed. Björkstrand (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun täällä keskustellaan pohjoismaisen yhteistyön kehittämisestä ja lukee tätä ulkoasiainvaliokunnan mietintöä, niin huomaa, että täällä on kiinnitetty eräisiin asioihin huomiota: kansainvälinen valiokunnan perustamiseen, yhteistyöministerin aseman vahvistamiseen ja uuden ministerineuvoston perustamiseen. Sen sijaan tässä ei ole ollenkaan otettu esille sitä ehdotusta, joka kuitenkin on lähtenyt nimenomaan Suomen kannalta, eli pohjoismaisen komission perustamista.

Olen itse täysin vakuuttunut siitä, että pohjoismaisen yhteistyön tehostamisessa on ainoastaan yksi todella tehokas keino, ja se on tällaisen komission perustaminen. Millä tavalla se toimisi, siitä voidaan aina keskustella. Kaikki nämä nyt pöydällä olevat ehdotukset ovat sinänsä hyvää mielenkiintoa itse asiaa kohtaan, mutta nämä ehdotukset eivät vie asiaa todella eteenpäin. Siksi toivoisin, että ulkoasiainvaliokunta, kun se kuulee asiantuntijoita, ei rajoituisi niin pieneen ryhmään kuin mihin nyt rajoitettu eli kolmen henkilön kuulemiseen, vaan otettaisiin käsittelyyn kaikki ne asiat, jotka ovat olleet keskustelussa esillä, ja perehdyttäisiin monipuolisemmin tähän asiaan. Pohjoismaisen yhteistyö on sen arvoinen.

Ed. Hetemäki-Olander (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vielä ed. Laineen puheenvuoron johdosta näistä kontakteista ja siitä, ketkä toimivat yhteistyössä keskenään, totean, että totta kai Pohjoismaiden neuvosto esimerkiksi ympäristökokouksiinsa kerää eri valtioita. Tarkoitin tällä sitä, että jos me esimerkiksi olemme suorassa kontaktissa ulkomailmaan, niin me menemme Euroopan neuvos-

toon tutustumaan, me menemme OECD:hen tutustumaan. Minä toivon, että sekin aika tulee, että menemme tutustumaan Seviin. Tämä on se väylä, jota on tähän asti noudatettu, mutta minä toivon, että kehitys kehittyy.

Ed. Aaltonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Björkstrandille toteaisin, että ulkoasiainvaliokunta normaalisti kuulee useampia asiantuntijoita Pohjoismaiden neuvoston kertomusta käsitellessään. Alkupuheenvuorossani jo viittasin siihen, että aika tällä kertaa oli rajallinen. Me saimme Pohjoismaiden neuvoston valtuuskunnan kertomuksen ulkoasiainvaliokuntaan kovin myöhään, ja kun kuitenkin pyrimme siitä mietinnön tekemään ennen kuin seuraava istuntokausi alkaa, niin se rajoitti meidän mahdollisuuksiamme.

Ed. Elo: Herra puhemies! Kuten tähän asti käyty keskustelu osoittaa Suomenkin eduskunnasta, niin Euroopan yhteisöjen sisäisten markkinoiden luominen ja yleensä eurooppalainen yhdentymiskehitys on antanut kyllä omalta osaltaan vauhtia myös keskustelulle pohjoismaisesta yhteistyöstä. Tämä integraatiokeskustelu leimasi viime vuonna Oslissa pidettyä Pohjoismaiden neuvoston 36. istuntoa ja kaikesta päätellen tulee olemaan keskeisesti esillä nyt sunnuntaina tai maanantaina, miten se laskeutaankin, Tukholmassa alkavassa Pohjoismaiden neuvoston 37. istunnossa ensi viikolla.

Aika ajoin on väitetty, ettei pohjoismaisen passivapauden ja yhteisten työmarkkinoiden luomisen jälkeen ole saatu juuri paljonkaan muuta pohjoismaisessa yhteistyössä aikaan kuin suuret määrät paperia sekä valiokuntien kokouksia että istuntoja varten. Näinkään ei varmasti asia ole, vaan edellä esitetty väite on kärjistetty. Kuitenkin on ilmeistä, että pohjoismaisessa yhteistyössä olisi voitu saada paljon enemmänkin aikaan kuin on tapahtunut nyt viimeisten vuosien aikana. Taloudellinen panostus pohjoismaiseen yhteistyöhön on varsin vähäistä jäsenmaiden taholta, ja tämä osoittaa toisaalta sitä, että kunnianhimon taso pohjoismaisen yhteistyön tulosten suhteen on jäänyt varsin alhaiseksi.

Pohjoismaiden neuvoston sosialidemokraattinen ryhmä esitti joitakin vuosia sitten tavoitteeksi sitä, että kukin Pohjoismaa panostaisi 0,1 % bruttokansantuotteestaan pohjoismaiseen yhteistyöhön. Se esimerkiksi Suomen osalta merkitsisi noin 400 miljoonan markan panos-

tusta vuositasona. Sosialidemokraattisen ryhmän mukaan tällä summalla voitaisiin yhteis-pohjoismaista koneistoa vahvistaa ja kehittää yhteistyötä nykyistä nopeammin. Jos voimavarat pohjoismaisessa yhteistyössä säilyvät nykytasolla, on aika vaikea kuvitella, että yhteistyöhön saataisiin kovinkaan paljon enemmän vauhtia kuin tällä hetkellä on.

Euroopan yhteisöjen kehitys on luonut uusia näkökulmia myös pohjoismaiseen yhteistyöhön. Täällä on jo aikaisemminkin puhuttu, ei tänään, mutta muistaakseni viime vuonna, pohjoismaisen kaupan esteistä. Vuonna 1984 Pohjoismaiden neuvosto pyysi pohjoismaista elinkeinoelämää raportoimaan suurimmista kaupan esteistä. Vastaukseksi saatiin 84 merkittävää kaupan estettä, ja joitakin kuukausia sitten julkaistun Ruotsin ulkomaankauppaministeri Anita Gradinin selonteon mukaan puolet näistä 84 esteestä on jo poistettu tai ollaan poistamassa ja siis vain toinen puoli on enää jäljellä. Kuitenkin julkisuudessa on myös mainittu, että kaupan esteitä kaiken kaikkiaan olisi jopa 500 ja on todettu, että lähes joka tuotealueella on erilaisia standardeja, jotka estävät pohjoismaista kauppaa. Myös tullijärjestelyjen osalta on todettu, että tullijärjestelyt Pohjoismaiden rajoilla vaativat 23 miljardin Ruotsin kruunun panostuksen vuositasona, joten tässäkin on eräs esimerkki siitä, mitä rajojen ylittäminen joko ihmisten tai tuotteiden toimesta maksaa Pohjoismailla.

Vertailtaessa Euroopan yhteisöjen kehitystä voidaan todeta, että Euroopan yhteisöillä on paljon kunnianhimoisempia tavoitteita kuin Pohjoismailla. Otan tässä vain pari esimerkkiä. Euroopan yhteisöt ovat asettaneet koulutuksen yhtenäistämisen ja tutkintojen yhtenäistämisen hyvin tärkeäksi päämääräksi. Voidaankin esittää kysymys, miksi Pohjoismaissa ei ole esimerkiksi yleistä tutkintokelpoisuutta niin, että Pohjoismaissa suoritettut tutkinnot kelpaisivat kaikissa Pohjoismaissa. Toisen esimerkin otan verotuksen osalta. Kun Euroopan yhteisöt pyrkivät yhteiseen arvonlisäverojärjestelmään prosenttien osalta, niin Pohjoismaissa meillä on hyvin erilaiset verotusjärjestelmät, niin että Suomen välillinen verotus poikkeaa hyvin merkittävästi muista Pohjoismaista, koska meillä on käytössä liikevaihtoverojärjestelmä ja muissa maissa arvonlisäverojärjestelmä.

Pohjoismaissa näistä, mitä nyt edellä mainitsin, ei oikeastaan ole edes keskusteltu sen paremmin koulutuksen ja tutkintojen yhtenäistä-

misen osalta kuin verotuksenkaan osalta. Kiel-
tämättä voidaan sanoa, että Euroopan yhteis-
öissäkin on vaikeuksia, mitä esimerkiksi vero-
tukseen tulee. Englantihan on ilmoittanut, ettei
se ole kovin kiinnostunut arvonlisäverojärjes-
telmän yhtenäistämisestä.

Herra puhemies! Voidaan sanoa, että Poh-
joismaiden neuvostossa esiintyy hyviä tavoitteita
ja pyrkimyksiä. Tällaisena mainitsen mm. ta-
loudellisen toimintasuunnitelman, ekonomisk
handlingsplan, mutta toisaalta tietysti voidaan
vähän kärjistetyksi myös esittää kysymys, mitä
muuta ekonomisk handlingsplan on kuin eri
maiden valtiovarainministeriöiden luetteloita
kohteista, jotka toteutettaisiin ilman yhteispoh-
joismaista luettelointiakin.

Jotakin pohjoismaisesta yhteistyöstä tällä
hetkellä puuttuu, jota siinä epäilemättä tarvita-
isiin. Tuntuu siltä, että jokainen Pohjoismaa
vartioi sittenkin omaa etuaan, ainakin kuvitel-
tua etuaan, niin tiiviisti, että oma etu kulkee yhteis-
pohjoismaisen edun edellä, ja tässä suhteessa
meillä suomalaisilla on varmasti sama syy
katsoa peiliin kuin muillakin Pohjoismailla.

Täällä on jo mainittu Söderin komitea, joka
on tutkinut Pohjoismaiden osallistumista kansain-
väliseen yhteistyöhön. Mielestäni Söderin
komitea teki hyvää työtä. Se kartoitti perusteellisesti
ne kansainvälisen yhteistyön kohteet, joi-
den suhteen Pohjoismaat voisivat olla yhteis-
työssä. Euroopan yhteisöjen sisäisten markkinain
luoma tilanne on luonnollisesti se keskeinen
kohde, jota Pohjoismaiden yhdessä pitäisi
seurata, mutta tietysti Pohjoismaiden pitäisi
seurata myös koko eurooppalaista kehitystä,
kuten Söderin komitean mietinnössäänkin tode-
taan.

Me suomalaiset olemme kautta aikojen edellyttäneet, että turvallisuus- ja ulkopolitiikka rajataan
pohjoismaisen yhteistyön ulkopuolelle. Kun esimerkiksi ruotsalainen Söderin komitean
jäsen Arne Gadd, puoluetoverini, on ottanut
esille sen, että jos kansainvälinen valiokunta perustetaan,
niin se saattaa helposti luisua käsittelemään turvallisuus- ja ulkopolitiikkaa,
itse pitäisin tätä vaaraa liioiteltuna. Uskon, että kansainväliseen
valiokuntaan toivottavasti tulevaisuudessa mahdollisesti valittavat
edustajat pystyvät kyllä tekemään eron sen välillä, mitä kansainvälisen
valiokunnan pitää käsitellä ja mitä sen ei pidä käsitellä. Näyttää siltä, että Tukholmassa
ei tehdä lopullisia päätöksiä kansainvälisen valiokunnan
perustamisesta. Toivottavasti kuitenkin asia etenee niin,
että viimeistään mar-

raskuussa Maarianhaminassa pidettävässä kokouksessa
ja mahdollisessa istunnossa pystytään asia lopullisesti päättämään.

Tähän asti, herra puhemies, Pohjoismaiden neuvoston
kokoukset ovat olleet varsin asiallisia. Siellä on pitäydytty
pohjoismaiseen yhteistyöhön, mutta nyt näyttää siltä,
että Tukholmassa ensi viikolla keskeisesti esille nouseva
asia on Pohjoismaiden ja Baltian maiden yhteistyö,
joka tulee esille tanskalaisen Christen Poulsgaardin
aloitteen pohjalta. Olen itse ollut juridisessa valiokunnassa
tätä asiaa käsittelemässä. Juridinen valiokunta on varsin lakonisesti
todennut, ettei anomusta Baltian maiden taholta
ole tullut, joten me emme näe asialliseksi ryhtyä
mihinkään toimenpiteisiin aloitteen johdosta.
Poulsgaardin aloitteesta onkin tyypillisesti kysymys,
ainakin omasta mielestäni, pelkästään poliittisesta
propagandasta. Uskoakseni Baltian maat esittävät
oman anomuksensa päästä joko seurailemaan tai
muuten mukaan pohjoismaiseen yhteistyöhön,
kun ne katsovat ajan sille koittaneen.

Herra puhemies! Mielestäni nyt on pohjoismaisen
yhteistyön vahvistamisen aika. Siihen liittyy myös
Pohjoismaiden yhteistyön kansainvälisen roolin
vahvistaminen. Haluaisin todeta, että pohjoismaisen
yhteistyö on erityisen tärkeä meille suomalaisille.
Yleiseurooppalaisesta kehityksestä huolimatta
pohjoismaiseen yhteistyöhön panostaminen on
meille luontevaa ja Suomen etujen mukaista
kaikissa olosuhteissa.

Herr talman! Jag har också tidigare betonat
vikten av att man lär sig svenska och andra nordiska
språk i Finland. I nordiska sammanhang märker man
lätt att det är nödvändigt och viktigt att man kan
svenska och dessutom att man kan förstå norska och
t.o.m. danska.

Jag skulle också rekommendera att man i undervisningen
av svenska språket i Finland skulle fästa uppmärksamheten
vid att speciellt danska är ett särskilt språk och att man
också borde kunna lära sig att åtminstone förstå danska,
så att man skulle kunna klara sig bättre i nordiskt
samarbete.

Herra puhemies! Lopuksi haluan todeta erään vähän
arkipäivään, mutta eduskunnan työhön liittyvän asian
pohjoismaisesta yhteistyöstä. Kun Suomen edustajat
ensi viikolla menevät Tukholmaan, niin Suomen eduskunta
koontuu pitämään istuntojaan täällä. Näyttää siltä,
että pidetään vielä ylimääräisiäkin istunto-

ja. Olisi ehkä syytä yhtenäistää Suomen käytäntöä muihin Pohjoismaihin. Muissa Pohjoismaissa eivät nimittäin parlamentit kokoontu sinä aikana, kun Pohjoismaiden neuvosto pitää istuntoaan.

Ed. Björklund: Herra puhemies! Ed. Elo totesi täällä politiikan inhorealisticen totuuden, että jokainen Pohjoismaa ajaa viime kädessä vain omaa etuaan. Toden totta, näin on. Olisi liian sinisilmäistä kuvitella, että me voisimme tältä yhteistyöltä edellyttää sellaista muskettisotureiden moraalia — ”yksi kaikkien ja kaikki yhden puolesta” — vain yhteistyön itsensä vuoksi.

Olenainen kysymys onkin siinä, havaitsevatko Pohjoismaat, että tämä yhteistyö vahvistaa kunkin Pohjoismaan omaa etua, havaitsevatko Pohjoismaat, että tätä kunkin maan omaa etua on helpompi ajaa juuri yhdessä ja juuri tässä yhteistyössä. Minulla on sellainen käsitys, että viimeaikainen keskustelu Pohjoismaiden neuvostossa ja tehdyt päätökset osoittavat, että juuri tästä läntisen Euroopan EY-vetoisesta integraatiosta tullut haaste on merkinnyt sitä, että pohjoismaisen identiteetin oivallus on vahvistunut. On havaittu se, että uusi yhdentymisvaihe pakottaa Pohjoismaat kysymään, miten käy pohjoismaisen hyvinvointivaltiomallin tässä kehityksessä, miten käy niiden demokraattisten instituutioiden kehittämisen, jotka näille Pohjoismaille, meille, niin tyypillisiä ovat.

Hiukan puolustuksellinen asenne on eräissä kysymyksissä jouduttu omaksumaan, kun on todettu, että tämä kovasti vain markkinoiden tarpeita myötäilevä integraatiokehitys saattaa merkitä uhkaa sille korkealle ympäristönsuojelun, työsuojelun ja kuluttajansuojan tasolle, joka Pohjoismaissa on saavutettu yhdessä ja erikseen. Toisaalta luulen, että puolustuksellinen pelko, joka toki on tähdeilinen, on kuitenkin vain yksi näkökulma. On samalla havaittava ne mahdollisuudet, jotka taloudellisen yhteistyön voimistumisesta tulevat, että sen toivotun taloudellisen kukoistuksen myötä, jota integraatiolta odotetaan, saataisiin entistä vahvempi perusta hyvinvointivaltion ja pohjoismaisen demokratian kehittämiseksi.

Eittämättä vaaramomentteja on. Pohjoismaiselle järjestelmälle on niin tyypillinen työelämän demokratia, joka Skandinaviassa on saavuttanut hyvin kehittyneet muodot ja jossa me suomalaiset olemme pikkuhiljaa perässä tulemassa, on sellainen kysymys, joka eittämättä

markkinoiden kansainvälistymisen ja rajojen murenemisen myötä on joutunut tiettyyn vaaravyöhykkeeseen. Keskeinen kysymys pohjoismaisessa yhteistyössä mielestäni lähitulevaisuudessa onkin se, pystytäänkö markkinoiden kansainvälistyessä ja yritysten monikansallistuuksessa pitämään huolta siitä, että ne työelämän osallistumisen muodot, ne työelämän demokratian muodot, jotka Pohjoismaissa on saavutettu, voidaan näissä uusissakin oloissa entisellään pitää ja niitä edelleen kehittää.

Eräs sellainen ydinkysymys, johon tämä aselma nyt kristallisoituu, on ns. konserniyhteistyö, jolla tarkoitetaan ammatillisen osallistumisen oikeuksien laajentamista kansalliselta tasolta kansainväliselle tasolle niissä yrityksissä, jotka jo ovat kansalliset rajat rikkoneet. Pohjoismaiden ministerineuvoston johdolla on nyt kohta kolmen neljän vuoden ajan yritetty pohjoismaisia työmarkkinajärjestöjä tässä asiassa saada yhteisiä sopimuksia solmimaan. Pohjoismaiden ministerineuvoston asettamassa komiteassa ovat niin työntekijäjärjestöt kuin työnantajajärjestötkin tätä konserniyhteistyötä vuodesta 1985 saakka käsitelleet ja keskustelleet työntekijäpuolelta tulevasta vaatimuksesta kehittää monikansallisten yhtymien sisällä, ensi sijassa pohjoismaisten monikansallisten yhtymien sisällä, sellaista käytäntöä, että työntekijöillä olisi oikeus tavata keskenänsä rajojen ylitse ja oikeus suoraan neuvottelukosketukseen aina kulloisenkin yrityksen todellisen johdon kanssa, vaikka tämä johto sijaitsisikin toisessa maassa. Itse asiassa on kysymys vain siitä, että ne menetelmät ja muodot, jotka nyt ovat kansallisella tasolla enemmän tain vähemmän saavutettua todellisuutta, että ne oikeudet varmistettaisiin myös silloin, kun yritys elämä kansainvälistyy. On oikeastaan aika yllättävää, että pohjoismaiset työnantajajärjestöt eivät suostu minkäänlaisiin vapaaehtoihin toimiin tämän saavutetun tason varmistamiseksi.

Kun näin on, minusta se antaa aihetta suureen huolestumiseen. Me joudumme koko ajan tässä yhdentymiskehityksessä kysymään, käytetäänkö kansainvälistymistä nyt hyväksi jotta murennettaisiin pohjoismaisen hyvinvointivaltion saavutuksia. Luottavaisimmat sanovat, että ei ole pelkoa. Meidän ympäristönsuojelunormimme voidaan ylläpitää, meidän työsuojelunormimme voidaan ylläpitää, meidän kuluttajansuojaamme voidaan kehittää. Kun tullaan tähän ensimmäiseen konkreettiseen kysymykseen, jossa on puhe juuri siitä, voidaanko saa-

vutettu taso kansainvälistymiskehityksessä nyt varmentaa, niin työnantajajärjestöt tarttuvat tähän ensimmäiseen mahdollisuuteen estääseen pohjoismaisen mallin vakiintumisen tässä kehityksessä. Työnantajajärjestöt ovat siis toisin sanoen tässä kärkkyneet mahdollisuutta panna pohjoismaisen mallin saavutuksia polkumyyniin. Mielestäni tämä pohjoismaisten työnantajajärjestöjen jääräpäisyys on tavattoman lyhytnäköistä.

Jos Pohjolasta halutaan tehdä tässä integroituvassa Euroopassa kukoistavaa talousaluetta ja tälle kukoistavalle talousalueelle varmentaa sellainen demokraattinen ja sosiaalisiin periaattein toimiva hyvinvointivaltio, joka meidän yhteisiä ihanteitamme vastaa, niin tässä tietysti tämä halu punnitaan. Kun Tukholmassa, ensin sunnuntaina Pohjoismaiden neuvoston talousvaliokunnassa ja sitten tulevallla viikolla neuvoston istunnossa, käsitellään siellä tehtyä aloitetta lainsäädännöllisistä toimenpiteistä Pohjoismaissa ammatillisen konserniyhteistyön aikaansaamiseksi, niin minä toivoisin, että porvarilliset ryhmittymät, jotka tähän asti ovat jonnäköisenä selkäydinreaktiona asettuneet työnantajajärjestöjen kannalle, miettivätkin tätä asiaa ja toimisivat sen verran pitemmällä tähtäyksellä oman etunsa mukaisesti, että ne voisivat olla tätä konserniyhteistyötä vahvistamassa. Tässä todellakin, herra puhemies, punnitaan nyt, mikä on todellinen valmius pohjoismaisen hyvinvointivaltioajattelun ylläpitämiseen integraatioprosessissa.

Ed. V ä ä n ä n e n : Herra puhemies! Pohjoismaisesta yhteistyöstä kuulee toisinaan väitettävän, että suuren byrokratian vuoksi ne tulokset, jotka lopulta jäävät siitä käteen, olisivat kovin niukat eli kuten Suomessa on tapana sanoa: on paljon porua ja vähän villoja. En yhdy näihin käsityksiin. Se yhteistyö, joka on vuosikymmenten mittaan kehittynyt Pohjoismaitten parlamenttien ja hallitusten välille, on muodostunut monipuoliseksi ja laajat alueet kattavaksi. Se ei vain työllistä hallituksia ja parlamentteja, vaan myös suuren määrän keskusvirastojen avainasemassa olevia virkamiehiä ja erilaisten yhteisöjen edustajia vammaisista yliopistoväkeen, opettajista liikennealan asiantuntijoihin, kirjailijoihin ja muihin taiteilijoihin. Koko ajan pohjoismaisessa yhteistyössä tapahtuu. Työ heijastuu myönteisesti laajalti pohjoismaisiin yhteiskuntiin enemmän kuin mitä kansalaiset edes tietävät. Toki virkavaltaisuus aina uhkaa

ja sen suhteen on tietysti oltava jatkuvasti varuillaan.

Kun aikaisemmat Pohjoismaiden neuvostossa työskennelleet muistelevat ns. "suuria aikoja", jolloin lyötiin lukkoon pohjoismainen passivapaus ja yhteispohjoismaiset työmarkkinat jne., on todettava että pohja todella silloin luotiin ja pohjoismaisen yhteistyön suuret periaatteet. Mutta jälkiaikojen tehtävänä on täydentää ja löytää uusia yhteistyömuotoja, ja näitä uusia yhteistyömuotoja on mm. Pohjoismaiden Investointipankki. Erityisen ansiokas toimenpide on ollut se, että olemme sopineet yhteispohjoismaisesta kielikonventiosta. Se on huomattava edistysaskel.

Tämän päivän suuri ja kiireinen ongelma, jossa Pohjoismaat toimivat nyt yhteistyössä ja jossa niiden nimenomaisesti tulee toimia, on tietysti ympäristönsuojelu ja kansainvälinen yhteistyö.

Haluaisin kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että eduskunta ei kovinkaan paljon ole selvillä siitä, mitä Pohjoismaiden neuvostossa tehdään ja minkälaisia suosituksia se antaa. Muistutan siitä, että viime syksynä esimerkiksi Pohjoismaiden neuvosto kokoontui ylimääräiseen, varsin kiireellisesti kokoon kutsuttuun istuntoon, jossa käsiteltiin yhteispohjoismainen ympäristönsuojeluohjelma ja meriensuojeluohjelma. Ne päämäärät, jotka siellä lyötiin lukkoon, olivat varsin mittavat.

Haluaisin mainita siitä kansainvälisestä toiminnasta, jota silloin korostettiin ja mistä tehtiin yhteispohjoismainen suositus, sen, että Pohjoismaiden on YK:ssa ehdotettava, että kansainvälinen ympäristöpolitiikka on YK:ssa nostettava samalle tasolle kuin aseidenriisuntapolitiikka siellä nykyisin on ja että Pohjoismaiden on YK:ssa ehdotettava, että yleiskokous hyväksyy päätöslauselman siitä, että teollisuusmaat osoittavat tietyn osan bruttokansantuotteestaan maailmanlaajuiseen ympäristöyhteistyöhön. Edelleen edellytettiin, että Pohjoismaiden on FAO:ssa sekä UNEP:ssä eli Yhdistyneiden Kansakuntien ympäristöelimestä ehdotettava maailmanlaajuisia strategioita metsänhoitoa varten, siihen tulee sisällyttää metsienhakkumenetelmät ja metsien istutus. Tätä tarkoitusta varten metsätutkimukseen on osoitettava määrärahoja Pohjoismaiden ministerineuvoston budjetista. Vielä esitettiin, että Pohjoismaiden on tehtävä ehdotus eurooppalaisen ympäristörahaston perustamiseksi, jotta nykyaikainen ympäristötekniikka saataisiin niiden maiden

ulottuville, jotka aiheuttavat runsaasti rajojen yli kulkeutuvia saasteita. Tässä siis korostan niin kuin äskeisessä vastauspuheenvuorossani, että Pohjoismaiden neuvostossa ei rajoiteta ympäristönsuojeluakaan puhtaasti oman alueellisen rajan sisälle, vaan tässä toiminta nähdään suurena kokonaisuutena, osana Eurooppaa ja maailmaa.

Pohjoismaiden Investointipankin eri rahoitusjärjestelyjä — näin suositus jatkuu — on laajennettava niin, että ne käsittävät myös yhteistyön ympäristötekniikan viennissä Pohjoismaiden ulkopuolisiin maihin. Tämäkin vahvistaa äsken mainitsemaani asiaa.

Yksin jo energiabudjetista Pohjoismaiden neuvoston suositus kuuluu, että on laadittava pohjoismainen energiabudjetti, joka sisältää olemassaolevat ja potentiaaliset energiavoimavarat Pohjoismaissa, nykyisen ja tulevan energiantarpeen Pohjoismaissa, kuinka tämä energiantarve voidaan tyydyttää mahdollisimman vähällä ympäristökuormituksella, ja silloin on erityisesti otettava huomioon mahdollisuudet maakaasun käytön lisäämiseen.

Olen ottanut vain nämä kohdat ympäristönsuojeluohjelmasta esille osoittaakseni, miten mittavia päätöksiä ja suosituksia Pohjoismaiden neuvoston erityisistunto teki. Mutta miten ne sitten näkyvät täällä eduskunnassa ja esimerkiksi kansainvälisissä sopimuksissa ja lainsäädäntötyössä?

Meillähän on nyt sovittu siitä jo vuoden parin ajan, että kun Pohjoismaiden neuvoston istunto on päättynyt ja sen suositukset on saatu paperille, tämä asiakirja jaetaan jokaisen kansanedustajan työpöydälle. Tällä tavoin on muilla kuin PN:n työhön osallistuvilla mahdollisuus nähdä, mitä on päätetty. Mutta toinen asia, mikä kokonaan on vielä huomaamatta, on, että emme millään lailla seuraa, miten näitä suosituksia on kotimaisessa lainsäädännössä toteutettu. Mielestäni tämä seuranta tulisi yhdessä eduskunnan entistä paremman informoimisen lisäksi ottaa työohjelmaan.

Kansanedustajilla on hyvin etäinen ja vaisko sanoa osin myös mielenkiinnonkin kuva siitä, mitä Pohjoismaiden neuvosto tekee ja minkälaisen ongelmien kanssa se askartaa. Ainoa informaatio, joka kansanedustajien ja kansalaisten osaksi tulee, on se, mitä lehdistöstä voidaan esimerkiksi Pohjoismaiden neuvoston istunnoista lukea. Monesti se on hieinan toisarvoista, usein ehkä human interest -tekstiä. Asiapitoisuus jää monta kertaa tietysti

jo tilan puutteestakin johtuen vähemmälle huomiolle.

Olen saanut käsiini Ruotsin maatalousvaliokunnan mietinnön viime joulun edeltä. Ruotsin parlamentin maatalousvaliokunta on se valiokunta, joka saa käsiteltäväkseen ympäristökysymykset. Kun se käsiteli ympäristöministeriön pääluokan budjettia, niin se siinä samassa yhteydessä tietysti käsiteli ne kansanedustajien tekemät raha-asia-aloitteet, jotka koskivat ympäristönsuojelua. Kiintoisaa oli, että se otti myös hallituksen esityksenä käsiteltäväkseen Pohjoismaiden neuvoston vasta tehdyt ohjelmat ympäristönsuojelusta ja merien suojelusta ja käsiteli nämä yksityiskohtaisesti, ja esitti lisämäärärahat tältä osin budjettiin, jotka lienevät myös tulleet hyväksytyiksi.

Olen kaivannut vastaavanlaista menettelyä Suomen eduskuntaan. Toivon, että Pohjoismaiden neuvoston ja eduskunnan yhteistyö tässä mielessä tiivistyisi ja tehostuisi nyt, kun erityisesti todetaan, että Pohjoismaiden neuvoston työ on tullut entistä merkittävämmäksi jokaiselle Pohjoismaalle ja Pohjoismaille yhteensä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

laki- ja talousvaliokuntaan

2) Hallituksen esitys n:o 9 laiksi poliisilain 7 a §:n 2 momentin kumoamisesta

toiseen lakivaliokuntaan

3) Hallituksen esitys n:o 11 laiksi valtion virkamieslain voimaanpanolain muuttamisesta

sivistysvaliokuntaan

4) Hallituksen esitys n:o 12 laeiksi peruskoululain 58 ja 94 §:n ja lukiolain 32 ja 60 §:n muuttamisesta

liikennevaliokuntaan

5) Hallituksen esitys n:o 13 laiksi elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 22 §:n muuttamisesta

6) Hallituksen esitys n:o 15 laiksi valtioneuvoston oikeudesta luovuttaa eräät valtion teollisuuslaitokset perustettaville osakeyhtiöille annetun lain muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Laine: Herra puhemies! Hallitus esittää Outokumpu Oy:n omistussuhteiden niin muuttamista, että luovutaan nykyisestä omistussuhteesta, jossa valtion ja Kansaneläkelaitoksen osuus on yhteensä 75 %. Muutosehdotus tarkoittaa luopumista Kansaneläkelaitoksen omistuksessa olevista osakkeista, jotka tulisivat vapaasti luovutettaviksi yksityisille.

Kysymys on periaatteellisesti erittäin tärkeästä asiasta. Siksi ehdotusta on tarkasteltava laajempänä kokonaisuutena ottaen huomioon hallituksen pyrkimyksen yksityistää valtion laitoksia ja yrityksiä viemällä ne pörssiin asettamatta mitään ehtoja sille, kenen haltuun osakkeet voivat siirtyä. Tässä vaiheessa kysymys lienee lähinnä suomalaisista omistajista, mutta länsi-integraation huumassa eletessä on pidettävä mielessä sekin mahdollisuus, että kaikki portit avautuvat myös ulkomaiselle omistukselle. Tällöin olisi hyvin vähän toiveita siitä, että Suomen etu, Suomen taloudellinen ja yhteiskunnallinen etu, saisi riittävän sijan päätöksenteossa.

Kamppailu valtionyhtiöiden kehittämisen puolesta yksityistämistä vastaan on ajankohtainen asia. Valtionyhtiöt syntyivät suuria investointeja vaatineille aloille, joista yksityinen pääoma ei ollut kiinnostunut. Vuonna 1987 valtionyhtiöissä oli 112 300 työntekijää, heistä lähes 89 000 kotimaassa sekä kansainvälistymisen seurauksena viidennes Suomen rajojen ulkopuolella. 1980-luvun alkupuolella valtio sai osinkoina näistä yhtiöistä noin 2 %, mutta

vuonna 1987 jo 8 %. Kun siis ensin 1980-luvun alussa tuo markkamäärä oli 68 miljoonaa, niin vuonna 1987 osinkojen määrä oli jo 355 miljoonaa markkaa. Lisäksi rahastoanteina valtionyhtiöt ovat ohjanneet valtiolle vuosina 1985—1987 yli 900 miljoonaa markkaa. Tämä valtionyhtiöiden kannattavuus on herättänyt yksityisen kiinnostuksen niihin. On syntynyt keskustelua valtionyhtiöiden pörssittämisestä. Tästä ei riidellä vain sosialidemokraattisen puolueen sisällä, jossa näyttää olevan keskustelu siitä, kumpi on oikeampi, 51 vain 70 %, vaan laajemminkin, ja syytä on asiasta keskustella.

Miksi valtionyhtiöt pitäisi viedä pörssiin? Valtionyhtiöiden johto on varmasti kiinnostunut saamaan itselleen saman kaltaisia uusia vapauksia kuin yksityisten suuryhtiöiden johdolla nyt näyttää olevan. Valtionyhtiöiden johtohenkilöiden nykyistä käyttäytymistä selittää varmasti myös se, että valtio on suhtautunut osakepääomien korotuksiin viime vuosina tarpeettoman kitsaasti. (Ed. Knuutila: Se on aivan totta!) Kenties tämä kitsastelu on ollut aivan tarkoituksellistakin tilanteen ajamiseksi siihen, missä nyt ollaan. Yksityistä pääomaa kiinnostaa valtionyhtiöiden pörssittämisessä niiden voitot ja päätösvalta. Taktisten syiden takia päätösvalan siirtämisestä ei nyt uskalleta puhua.

On kiinnostavaa, että nyt myös yksityinen pääoma on kiinnostunut valtionyhtiöistä. Eihän ole kulunut kovinkaan pitkää aikaa, kun esimerkiksi Valmet julistettiin lähes konkurssikypsäksi. Tilanne on nyt muuttunut. Useimmat valtionyhtiöt, esimerkiksi Veitsiluoto Oy, on nyt saneerattu huippukuntoon, ja niiden tuotantokoneisto on tuliteräkunnossa. Kun saneeraus on hoidettu työläisten varoilla ja tuhansia työläisiä irtisanoen, yksityinen pääoma on nyt valmis tulemaan mukaan valtionyhtiöiden voitonjakoon. Se on tulossa siis ikään kuin valmiiseen pöytään. Varmasti se laskee myös saavansa valtionyhtiöisijoituksista huomattavia pääomavoittojakin osinkojen lisäksi. Näinhän käy, kun liikkeelle laskettavat valtionyhtiöiden osakkeet hinnoitellaan niin alas, että niiden arvo pörssissä noteerattuina alkaa välittömästi kohota.

Valtionyhtiöillä on Suomessa ollut tärkeä merkitys mm. seuraavista syistä. Ne ovat monipuolistaneet ja kehittäneet Suomen tuotantorakennetta. Ne ovat kehittäneet Suomen ja Neuvostoliiton välistä kauppaa ja yhteistyötä. Ne ovat tasapainottaneet maan alueellista kehitystä. Niihin on sisältynyt ainakin periaatteessa mahdollisuus järjestää työolot

inhimillisemmiksi kuin yksityisen pääoman työpaikoissa. Esimerkkinä tämän tyyppisistä asioista ovat eläke-edut, joita nyt ollaan romuttamassa mm. juuri siksi, että valtionyhtiöt tehtäisiin niiltäkin osin pörssikelpoisemmiksi.

Eikö pörssittämislle sitten ole vaihtoehtoa? Tärkein kritiikki valtionyhtiöiden pörssiin menoa vastaan on ehkä se, että sille on olemassa realistinen vaihtoehto. Valtionyhtiöiden rahoitus ja kehittäminen on täysin mahdollista hoidtaa ilman niiden pörssiin viemistä. Hallitus näyttää tästä asiasta kyllä esillä olevan esityksen perusteluista päätellen olevan täysin toista mieltä, sillä hallituksen esityksessä sanotaan, että valtiolla ja valtionyhtiöillä ei ole mahdollisuutta turvata pääomahuoltoa muuten kuin tälle yksityistämisen linjalle, omistussuhteiden muuttamisen linjalle lähtien.

Voikin kysyä, eikö valtio tee todella hölmösti, ellei se sijoita osakepääomia omiin yhtiöihinsä nyt, kun myös yksityinen pääoma on käytöksellään vahvistanut, että sijoitukset kannattavat. Esimerkiksi ne osakepääomien korotukset, joita devan eduskuntaryhmän taholta budjettikäsittelyssä esitettiin, olisivat olleet täysin perusteltuja ja realistisia myös rahoituksen suhteen. Valtionyhtiöt voivat käyttää rahoitukseensa tietysti myös lainoja, kuten tähänkin saakka. Ei kaikkea rahoitusta minkään yrityksen kannalta hankkia osakepääomana. Jos valtion on välttämättä päästävä mukaan harmaan rahan markkinoille, miksi asiaa ei hoidettaisi valtion obligaatioita liikkeelle laskemalla? Siten saatavia varoja voitaisiin sitten käyttää vaikka juuri valtionyhtiöiden kehittämiseen. Siten valtionyhtiöiden säilyminen tosiasiallisesti eikä vain muodollisesti julkisessa päätösvallassa turvattaisiin.

Herra puhemies! Siihen viitaten, mitä edellä olen esittänyt, katson, että hallituksen käsitys siitä, miten nä nyt olisi meneteltävä Outokumpun osakkeiden osalta, ei ole perusteltu. Toivon, että valiokunta harkitsee toisenlaisia menettelytapoja Outokumpu Oy:n tulevaisuuden turvaamiseksi.

Ed. Donner (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ennen varsinaista puheenvuoroani haluaisin oikoa muutaman ed. Laineen harhaluulon, koska hän puheessaan puhui siitä, että Kansaneläkelaitoksen osakkeet myydään. Yleisperusteluissahan lukee hyvin selvästi, että valtiolla on 60 %:n osuus ja Kansaneläkelaitok-

sella 14 %. Ei tässä missään lue, että on pakko myydä nimenomaan Kansaneläkelaitoksen osakkeet. Mutta mahdollisesti osasta niitä luovutaan. Halusin vain oikoa sen, että se ei ole automatiikkaa.

Sitten toinen asia. Ed. Laine puhui Veitsiluoto Oy:stä. On hyvin mahdollista, että se on nyt erittäin hyvässä kunnossa. Todettakoon kuitenkin, että sen osakepääoma, jonka veronmaksajat ovat maksaneet, on 247 miljoonaa markkaa eikä se ole moneen vuoteen antanut penniäkään tai vain jonkin pennin osinkoa veronmaksajille takaisin. Ei se nyt ole aivan varmaa, että tässä ns. kasinotaloudessa kaikki valtionyritykset, valtionosakeyhtiöt elävät hyvin.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ed. Donner suhtautui kovin väheksyvästi Veitsiluoto Oy:n tilanteeseen. Yhtiön tilintarkastajana kuusi vuotta toimineena haluan sanoa, että on erittäin edullista Veitsiluodon kannalta, että sillä ei ole käytössään kovin suurta osakepääomaa, koska osakepääomarahoitusta on huomattavan kallista rahaa mille tahansa yhtiölle, koska ensinnä joudutaan näyttämään veronalaista voittoa, jotta voidaan maksaa osinko, ja sitten joudutaan maksamaan myös veroa siitä osingosta. Tässä mielessä minusta valtio on toiminut viisaasti, kun se on antanut nämä rahat Veitsiluoto Oy:n käyttöön ja on jättänyt yhtiön tuottamat todelliset voitot yhtiön käyttöön investointien rahoitukseksi. Se on huomattavasti parempi ja taloudellisempi tapa yhtiölle saada rahoitusta omistajalta kuin osakepääoma.

Voisin vetää lukuisia esimerkkejä siitä, miten perheyrityksissä ei kannata jakaa osinkoa, minä takia monet Suomen suurimmista ruotsinkielisten sukujen hallussa olevista perheyrityksistä eivät maksa osinkoa, (Ed. Rehn: Mitä sillä on kielen kanssa tekemistä?) vaan ottavat muussa muodossa näitä rahoja ulos, myyntivoittoa tai palkkoina, koska niin on edullisempaa tehdä. Tässä mielessä minusta ed. Donner oli väärässä, jos hän arveli, että yhtiö jotenkin olisi kärsinyt tästä tietoisesta politiikasta, jota valtio on harjoittanut, edullisesta valtion omistamien yhtiöiden kannalta.

Ed. Laine (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minä toivoisin todella, että eduskunta pitää huolen siitä, ettei anneta mahdollisuutta ryhtyä Kansaneläkelaitoksen hallussa olevia osakkeita myymään. Mutta arvelen, että ed.

Donner hallituspuolueen kansanedustajana tietää vielä minua varmemmin, että tässä on juuri siitä kysymys, että Kansaneläkelaitoksen hallussa olevat Outokummun osakkeet myytäisiin yksityisille. Mutta jos ed. Donner asettuu tässä suhteessa vastustavaan rintamaan, niin silloin pitää tätä esitystäkin vastustaa.

Olen muissa yhteyksissä havainnut, että ed. Donnerilla on myönteisempi käsitys valtionyhtiöiden kehittämisestä kuin esimerkiksi monilla muilla RKP:n kansanedustajilla, jotka ovat suositelleet juuri valtion osakkeiden ja yhtiöiden myyntiä erällä muilla perusteilla, kuten tässäkin salissa on monta kertaa esitetty.

Ed. Donner (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Saanen palata tähän kantaa-ni koskien valtionyhtiöiden tuloja ja menoja. Minä en kyllä oikein ymmärrä ed. Seppästä, mutta se nyt ei ole kovin harvinaista, joskus sattuu näin. (Ed. Seppänen: Saattaa olla vikaa ymmärryksessä!) — Ehkä olen vailla täyttä ymmärrystä, se on mahdollista.

Toteaisin kuitenkin sen, että perheyhtiöiden finanssiointi ei oikein kuulu tähän valtionyhtiökeskusteluun, koska minun tietääkseni eivät ainakaan veronmaksajat ole maksaneet perheyhtiöiden osakepääomia, kun sen sijaan veronmaksajat ovat investoineet suurin piirtein viisi miljardia markkaa näihin valtion yrityksiin. Näin ollen tietysti veronmaksajilla on oikeus kysyä, mistä saadaan rahat ja investoinnit takaisin. Tämä oli minulle se peruskysymys.

Ed. Laaksonen: Rouva puhemies! Edustajien Donnerin ja Laineen käymään debattiin haluaisin vielä sen verran todeta tästä lakiesityksestä, jonka hallitus on antanut, että kyllähän tässä mennään pidemmälle kuin pelkästään Kansaneläkelaitoksen osuuden yksityistämiseen. Se 3 a §, joka tänne on muotoiltu, lähtee siitä, että valtion osuus voidaan pidemmällä aikavälillä alentaa aina 51 %:iin. Siinä menee nykyistä valtionosuutta sekä siinä menee Kansaneläkelaitoksen osuus kokonaan. Näinhän minä ymmärrän tämän hallituksen esityksen, että jos tarkkaan luetaan, niin siitähän menee molemmista osuuksista nykytilanteeseen verrattuna, jossa valtiolla ja Kansaneläkelaitoksella on 75 % tällä hetkellä. Tämä laki mahdollistaa sen, että se tulee minimirajaan, 51 %:iin.

Rouva puhemies! Nyt käsiteltävänä oleva hallituksen esitys, jota minä kutsuisin Lex Liikaseksi, on osoituksena pyrkimyksestä yksityis-

tää valtionjohtoista perusteellisuutta. Ministeri Liikanen on julkisuudessa juuri ajanut tätä linjaa, että valtion välittömässä omistuksessa ei tarvitsekaan olla kuin tuo mainittu 51 %. Nyt nähtäväksi jää sitten, hyväksyykö sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä tämän hallituksen esityksen mukisematta, vai ottaako se käsitelyssä kenties huomioon puheenjohtaja, ulkoministeri Pertti Paasion esittämät näkemykset siitä, että suojaäännös valtionyhtiöitten osalta tulisi olla tuo 70 %, joka tämän viikon lehtikirjoituksista on esille käynyt.

Kaiken kaikkiaan nyt olisi viimeinen hetki pohtia myös sitä, mitä jää valtionyhtiöistä tähteeksi, kun niihin tulee merkittävää yksityistä omistusta.

Yksityisen omistuksen merkitystä voidaan kuvata erällä prosenttiluvuilla. Kun valtion omistus alenee 90 %:n alle, vähemmistöosakkaat saavat oman tilintarkastajan. Kun valtion omistus alenee pienemmäksi kuin 2/3, valtio menettää jo määräenemmistöasemansa, niin että se ei voi enää yksin päättää yhtiöjärjestyksen muuttamisesta, suunnatusta osakeannista tai fuusiopäätöksen toteuttamisesta. Ja kun valtion omistus ja samalla äänivalta painuu alle 50 %:n, muuttuu valtio vähemmistöosakaaksi.

Yksityisen sijoittajan saaminen kiinnostumaan osakeanneista edellyttää, että yhtiö takaa osakkailleen kohtuullisen osingon ja että yhtiön toimintaan sisältyy lupaus osakkeiden arvon noususta. Kun nämä seikat alkavat hallita valtionyhtiöitä ja kun siitä tulee yhtiö muiden yhtiöiden joukossa, ei se enää koskaan voi toimia mielestäni yksityisistä yhtiöistä poiketen teollisuus- tai aluepolitiikan välineenä tai inhimillisenä työnantajana. Eli hallituksen esitys johtaa siihen, että valtionyhtiöistä tehdään niukasti valtionenemmistöisiä, mutta toimintavoiltaan yksityisiä yhtiöitä. Tähän johtaa hallituksen esitys ja sosialidemokraattien omaksuttama linja, jos se noudattaa ministeri Liikasen linjaa.

Rouva puhemies! Outokummun kohdalla ollaan nyt laskemassa valtion omistus 51 %:ksi. Hallituksen esityksen perustelut eivät anna mielestäni oikeutta muuttaa Outokummun osakepääomaa esitetyllä tavalla. Yhtiö teki lehtitietojen mukaan viime vuonna satojen miljoonien voitollisen tilinpäätöksen, joten yhtiötä voidaan hyvin kehittää ilman yksityistämistäkin. Siksi mielestäni tämä hallituksen esitys pitäisi hylätä.

Ed. Seppänen: Arvoisa puhemies! Valtionyhtiöiden toiminnalle asetetaan yleisesti ottaen samoja vaatimuksia kuin yksityisten yhtiöiden toiminnalle. Valtionyhtiöitä on hoidettava liikelatoudellisten periaatteiden mukaan ja valtiolle tuloa tuottavasti.

Tämä, että valtionyhtiöitä pitää hoitaa valtiolle tuloa tuottavasti, on ollut suurin piirtein yhtä kuollut kirjain lainsäädännössä kuin se, että kansalaisten työvoima on valtiovallan erityisessä suojeluksessa. Siis joskus asiat ovat sellaisia, että lakeja ei noudateta kirjaimellisesti. Tässä tapauksessa, kun on puhe valtionyhtiöistä, uskon, että on ollut erittäin viisasta politiikkaa se, että yhtiöt ovat voineet käyttää tulorahoituksensa omiin investointeihinsa ja sillä tavalla toiminnan kehittämiseen edelleen. Se on vähentänyt valtiolta kuluja sellaisiin menoihin kuten esimerkiksi työttömyysavustuksiin. Nämä rahat eivät ole yhtä hyödyllisessä käytössä työttömyysavustuksina kuin ne ovat valtionyhtiön investointeina. Tässä merkityksessä minusta ei pidä tuijottaa hyvin tarkkaan siihen, millaista osinkoa valtionyhtiöt tuottavat. Tärkeintä on, että ne menestyvät ja pystyvät laajentamaan toimintaansa ja säilyttämään markkinaosuutensa.

Siihen Outokumpukin on pystynyt, ja osittain se on pystynyt siihen sen henkilökunnan tuella ja toimesta, joka tänä päivänä on eläkkeellä.

Kun valtionyhtiö Outokumpu Oy muutti eläkesääntöään, osti itsensä ulos eläkesitoumuksistaan, se antoi nykyisille työntekijöilleen osakeita, joita vastaan työntekijät vapaaehtoisesti sitoutuivat luopumaan eläke-eduistaan. Tässä yhteydessä unohdettiin täysin se ryhmä, joka jo oli eläkkeellä ja joka eräällä tavalla oli ansainnut yhtiön nykyisille työntekijöille ne eläke-edut, jotka nykyiset työntekijät myivät. Tässä samassa yhteydessä tuntuu siltä, että on jopa heikennetty Outokumpu Oy:n eläkeläisten asemaa, on heikennetty niitä indeksejä, joiden perusteella heidän eläkkeensä määräytyvät.

Tällaisten laiminlyöntien tutkiminen sopii minun mielestäni mainiosti tehdä tämän lakiesityksen valiokuntakäsittelyn yhteydessä. Kun tarkastellaan valtionyhtiö Outokumpu Oy:n osakkeenjakopolitiikkaa tulevaisuudessa, niin mielestäni täytyy erityisesti tässä yhteydessä selvittää eläkeläisten asema, onko oikein ja kohtuullista ollut se, että eläkeläiset ovat kärsineet siitä ratkaisusta, jolla nykyiset työntekijät myivät eläkeoikeutensa yhtiölle. Tässä mielessä

haluaisin esiintyä yhtiön eläkeläisten edustajana yhtiön johtoa — ja kenties myös yhtiön nykyisiä työntekijöitä — vastaan vaatiessani eläkeläisten menettämien oikeuksien tutkimista.

Mitä sitten yleisesti tulee valtionyhtiöiden toiminnan rahoitukseen, niin kallein tapa rahoittaa valtionyhtiöiden toimintaa on osakepääomaraha. Mielestäni sen, joka suhtautuu vastuullisesti valtionyhtiöiden kehittämiseen, ei välttämättä pitäisi antaa osakepääomaa yhtiön käyttöön. Se johtuu siitä, mitä vastauspuheen vuorossa jo edellä sanoin. Yhtiön maksaessa osakepääomalle osinkoa se joutuu näyttämään veronalaista voittoa. Tästä osingosta, jonka se maksaa omistajilleen, se joutuu maksamaan siis myös veroa. Kerroin, mikä on osakepääomalle maksetun osingon todellinen hinta, on noin 1,6 osinkoon nähden eli osinkorahan hinta tulee noin 1,6-kertaiseksi verrattuna osingon nimellisarvoiseen suuruuteen. Jos osinko on 8 %, osingon hinta on lähemmäs 13 % yhtiölle. Se on huomattavan kallista rahaa verrattuna esimerkiksi lainarahoitukseen. Kotimaan markkinarahakaan ei ole tänä päivänä niin kallista kuin osakepääoman muodossa saatu raha, jos sille joudutaan maksamaan 8 %:nkin suuruinen osinko, mikä 8 %:n osinkovaatimus on sinänsä kohtuullinen.

Edullisinta rahaa yhtiön näkökulmasta on tietysti tulorahoitus. Tulorahoitus pitää pystyä käyttämään niin suuressa mitassa kuin mahdollista yhtiön kehittämiseen. Mielestäni eduskunnassa pitää antaa sellaisia ohjeita valtionyhtiön hallinnolle sekä kauppa- ja teollisuusministeriölle, että yhtiö mahdollisimman suuressa määrin saisi tulorahoituksen omaan käyttöönsä, eikä sillä välttämättä siitä edes olisi nykyistä osingonmaksuvelvollisuutta.

Se, mitä valtionyhtiöiden privatisoimisella ja pörssiin panolla saadaan, on emissiovoitot, ylihintaa siitä merkinnästä, jolla osakkeita annetaan yksityisille. Tämä ylihintaa, emissiovoitto, on kuitenkin vain kertaluonteinen ratkaisu. Ei ole odotettavissa, että pitemmän päälle ja vuosien kuluessa valtionyhtiöt voisivat saada sellaisia emissiovoittoja pörssistä kuin mitä ne tänä päivänä ovat saaneet, esimerkiksi Valmetin pörssiin panon yhteydessä. Ensiyön oikeus, ensimmäisten privatisoitujen osakkeiden ostamisen oikeus, on kallis, ja siinä yhteydessä syntyvät emissiovoitot tuskin tulevaisuudessa ainkaan samassa mitassa toistuvat. Silloin täytyy ottaa huomioon myös se, että emissiovoittoja vastaan yhtiö joutuu maksamaan suurempaa

osinkoa kuin mitä se muuten joutuisi tekemään. Se joutuu myös toimeenpanemaan ilmaisosakeantaja, jotka heikentävät emissiovoittojen suhteellista merkitystä yhtiölle.

Jos ajatellaan Valmetia, se on saanut emissiovoittona pörssiin menosta luokkaa 650 miljoonaa markkaa. Tämä on kuitenkin kertahyöty, joka tulee maksuun tulevien vuosien ilmaisosakeantien ja tulevien vuosien korkeiden osinkojen muodossa. Uskoisin, että vastaavan suuruisen lainarahoitus, 650 miljoonaa markkaa, josta menisi kenties 40—50 miljoonaa markkaa vuodessa korkoa, ei olisi paljonkaan epäedullisempi yhtiön rahoitusratkaisu. Siinä mielessä en näe, että valtionyhtiöiden pörssiin panolla, privatisoimisella parannettaisiin niiden toimintaedellytyksiä, tai jos sitä vastustetaan, oltaisiin vastuuttomia ja heikennettäisiin valtionyhtiöiden rahoitusratkaisuja. Kysymys on muutamasta marginaalisesta kymmenestä miljoonasta markasta vuodessa, jotka tulevat maksuun myöhemmin nekin. Siinä mielessä en näe, että tapahtuu mitään katastrofaalista yhtiön näkökulmasta, jos se ei saakaan käyttöönsä ilmaisia emissiovoittoja.

Vastaavasti, jos ed. Donner haluaa parantaa edelleen yhtiön kannattavuutta, niin sille ei välttämättä tarvitse antaa osakepääomarahoitusta, koska se tulee yhtiölle niin mahdollottoman kalliiksi. Kallein rahoitusmuoto yhtiölle on osakepääomarahointus. Sen takia kompromissina, jos näitä yhtiöitä ei panna pörssiin, olen valmis luopumaan siitä, että niille ei anneta osakepääomarahoitusta.

Tältä osin toivon, että valiokunnassa luovutettiin Outokumpu Oy:n privatisoimisesta. Käsittelyn aikana nähtäisiin, että kysymyksessä on poliittinen ratkaisu, oikeiston sanelema poliittinen ratkaisu. Nyt tehdään politiikkaa eikä suinkaan ajeta valtionyhtiöiden asiaa. Nyt ollaan vaikuttamassa ihmisten tietoisuuteen ja tajuntaan siihen malliin, että oikeistolaiset arvot yhteiskunnassamme etenisivät. Mutta sehän toki on tämän hallitusyhteistyön tarkoituskin.

Jos jotakin hyödyllistä aiotaan valiokunnassa tehdä tämän lain käsittelyn aikana, niin toivoisin, että Outokumpu Oy:n eläkeläisten asema tapahtuneessa privatisoinnin aloittamisessa otettaisiin vakavasti huomioon ja toimittaisiin niin, että eläkeläiset eivät ainakaan joutuisi tulevaisuudessa kärsimään nyt tehtävistä ratkaisuista.

Ed. Hämäläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En halua ottaa kantaa sii-

hen, mikä on se oikea prosenttiosuus, jolla valtio määräysvaltansa yhtiöissään turvaa. Tästäkin on paljon käyty keskustelua.

Kun ed. Seppänen keskusteli Outokumpu Oy:n eläkeläisten asemasta, eläkeläisten asema voidaan tietysti ottaa laajemminkin keskusteluun Kansaneläkelaitoksen kautta. Täällä on useissa puheenvuoroissa oltu huolestuneita siitä, että Kansaneläkelaitos olisi luopumassa osuudestaan Outokumpu Oy:hyn. Tämä lakiesitys ei kuitenkaan suoranaisesti velvoita siihen, eikä se sitä edellytä. Siinä on valtion ja Kansaneläkelaitoksen osuutta Outokumpu Oy:n osakeista laskettu eri tavoin kuin aikaisemmin. Aikaisemmin niitä laskettiin yhteen. Edellytettiin, että niiden yhteisen omistuksen tuli olla 75 % koko osakepääomasta.

Kansaneläkelaitoksen tilintarkastajat ihan äskettäin käydyssä tilintarkastuksessa kiinnittivät huomiota Outokumpu Oy:n tilanteeseen. Siinä yhteydessä heräsi myös keskustelu siitä, mitä Kansaneläkelaitoksen omistuksessa oleville Outokumpu Oy:n osakkeille tapahtuu. Monella oli se käsitys, että ne oli nyt esilläolevan lain perusteella tarkoitus luovuttaa. Kansaneläkelaitoksen johto ilmoitti silloin, että tämän lain perusteella ei ole tarkoitus ryhtyä mihinkään uusiin liiketoimiin ja että tämän lain perusteella ei Outokumpu Oy:n osakkeita ole tarkoitus luovuttaa markkinoille. Sen sijaan tietysti on kohtuullista eläkeläisiä kohtaan, muitakin kuin Outokumpu Oy:n eläkeläisiä kohtaan, että Kansaneläkelaitos voi tietysti tämän lain perusteella vapaasti harkita, mikä on tämän laitoksen kannalta edullisin tapa sijoittaa varoja.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jos tämä oli vastauspuheenvuoro minulle, minä totean ed. Hämäläisen sekoittaneen toisiinsa kansaneläkkeen ja työeläkkeen.

Ed. Rehn: Fru talman! Om den nu givna propositionen om en sänkning av statens procentuella andel av aktiekapitalet i Outokumpu Oy till 51 % kan man säga att det är ett steg i rätt riktning. Men man kan också på sedvanligt sätt tillägga att steget inte är tillräckligt. Här är jag av diametralt motsatt åsikt mot de tidigare talarna.

Finland har gjort kraftiga satsningar på statsbolagen, vilket har en historisk förklaring. Efter krigsslutet måste vi snabbt få i gång vår industriella verksamhet, det var kapitalbrist och

statliga satsningar var den enda möjligheten. I dag är situationen en helt annan, men trots det har inte systemet på något sätt omprövats. Det finns allt skäl för staten att granska sitt engagemang i statsbolagen just ur ägarsynvinkel. Där det är motiverat att avstå kan friggjorda medel finna en betydligt förnuftigare användning. Därför anser man inom Sfp att denna proposition kunde ha omfattat samtliga berörda statsbolag, nämligen förutom Outokumpu också Kemira, Veitsiluoto och Imatran Voima. Man kan t.o.m. fråga sig om det är ändamålsenligt att reglera statens ägande i bolag genom lag, riksdagen har dock full kontroll och beslutanderätt över ägoförhållandena i samband med budgetbehandlingen. Om man kommer fram till att det ur ägarsynpunkt finns utrymme att lösgöra ytterligare kapital från statsbolagen, vill vi än en gång peka på möjligheten att använda lösgjort kapital för byggande av hyresbostäder, och varför inte för de allt större behoven inom forskningen och för stöd och utveckling av småföretagen. Inte minst den europeiska marknaden kommer att betyda att det behövs mycket stöd på den sidan. Så användning finns nog för pengarna.

Samtidigt är det helt klart att samtliga statsbolag varken kan eller bör avvecklas. Det finns samhällspolitiska skäl som talar för att t.ex. företaget av typ Oy Alko Ab bör förbli statsägda, åtminstone i fråga om dess grundfunktioner.

Det man dock särskilt bör peka på är att statsbolag inte får använda sin monopolställning till en osund konkurrens med privatföretag, det är inte svårt att peka på tendenser till detta i dagens läge. Framför allt borde de utvinningar från den egentliga verksamheten som blivit allt vanligare fås bort. Som exempel kan anföras mycket av den tillägsverksamhet Kemira, Alko och Neste sysslar med.

Arvoisa puhemies! Käsitteltävänä olevasta hallituksen esityksestä koskien valtion omistussuutta Outokumpu Oy:ssä voidaan käyttää kulunutta sanontaa: esitys on oikeansuuntainen mutta riittämätön. Kauppa- ja teollisuusministeriö ansaitsee kuitenkin täyden tunnustuksen siitä, että esitys on annettu. En ed. Laaksosen tapaan haluaisi kutsua sitä Lex Liikaseksi.

Suomella on oma historiallinen selityksensä valtionyhtiöiden vahvaan asemaan. Kun toisen maailmansodan jälkeen oli tärkeätä saada tuottannollinen toiminta nopeasti käyntiin, oli pääomaköyhässä Suomessa ainoa vaihtoehto val-

tion osallistuminen yritystoimintaan. Tilanne on huomattavasti muuttunut, mutta valtionyhtiöiden purkua niiltä osin, kuin se olisi mahdollista ja jopa suotavaa, ei kuitenkaan ole suoritettu.

Ed. Laine puuttui myös historiallisiin toisioihin. Siinä olimme nähtävästi samaa mieltä, mutta sitten jatkossa mielipiteemme huomattavasti eriyvät toisistaan.

Ruotsalainen kansanpuolue on nimittäin katsonut, että valtionyhtiöihin sidottua pääomaa voitaisiin käyttää huomattavasti mielekkäämmällä tavalla kuitenkin vaarantamatta valtion omistusenemmistöä ja päättäväisyyttä niissä yhtiöissä, joissa se on tarpeellista. On itsestään selvää, että yhteiskuntapoliittisista syistä on tärkeätä pitää määrätty yhtiöt valtion hallinnassa. Paras esimerkki näistä on luonnollisesti Oy Alko Ab ainakin sen perustehtävän osalta. Katsomme kuitenkin, että myös niissä valtionyhtiöissä, joissa on tärkeätä toiminnan luonteen kannalta jatkaa nykyisin omistusedellytyksin, olisi vakavasti mietittävä niiden monopoliaseman valitettavaa hyväksikäyttöä kilpailussa yksityisyritysten kanssa. Kemira, Neste ja Alko ovat hankkineet itselleen toimintaa, joka ei kuulu päätehtävään. Nestein kahvilaketjut, Alkon ravintolat kilpailevat voimakkaasti yksityissektorin kanssa paremmin edellytyksin. Olisi vakavasti pohdittava, eikö tätä turhaa rönsyilyä olisi syytä karsia pois.

Valtion olisi syytä tarkastella osallistumistaan nimenomaan omistajan näkökulmasta. Mikäli siihen on aihetta, on omistamisesta pysyttävä luopumaan. Vapautuvalle pääomalle löytyy varmaa ja parempaa käyttöä, miksipä ei vaikkapa RKP:n ehdottamalla tavalla vuokra-asuntojen tuotantoon, ja myös tutkimus, pienyritysten kehittäminen, Euroopan yhdentymisen mukana tuomat haasteet yrityksille ja niiden tukeminen ovat sopivia rahareikiä vapautu-neelle pääomalle.

Katsomme, että esitys sikäli on jäänyt puolitiehen, että ainoastaan Outokumpu Oy:tä varten ollaan tekemässä erityissäännös, joka alentaa valtion omistuksen 51 %:iin osakekannasta. Olisi ollut suotavaa, että samalla myös muut kolme valtionyhtiötä, joita laki koskee, nimittäin Kemira, Veitsiluoto ja Imatran Voima, olisivat saaneet saman kohtelun. Täten myös niiden osalta valtion omistusta olisi voitu alentaa samaan 51 %:iin hallinnollisin päätöksin tai budjettipäätösten kautta.

Voidaankin aiheellisesti kysyä, onko laisin-

kaan tarpeen säädellä yhtiöiden omistusta laila. Valtionyhtiöiden omistussuhteiden muutokset ja myös muutokset yhtiöiden osakekannassa, joissa valtiolla on vahva osuus, päätetään joka tapauksessa eduskunnassa budjettikäsittelyn yhteydessä. Eduskunnan merkitys itse päätöksenteossa ja omistuksen valvonnassa ei heikentyisi.

Arvoisa puhemies! Toivottavasti edelläsano-
tussa onkin seuraava askel valtionyhtiöiden suhteen. Joka tapauksessa on jo erittäin myönteinen avaus tähän suuntaan saatu aikaan.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kovasti hämmästelen RKP:n linjaa esillä olevassa kysymyksessä. RKP on murentamassa pohjoismaisen porvarillisen demokratian kuvaa maassamme. Tämä demokratiahän on meille tuontitavaraa lännestä, lähinnä Ruotsista, ja myös sekä Ruotsissa että Norjassa on hyvin voimakas valtionyhtiöiden sektori, joka rönsyilee vielä suuremmassa mitassa kuin rönsyilee Suomen valtionyhtiöiden sektori, toimii vielä useammalla toimialalla kuin suomalaiset valtionyhtiöt ja vielä hämmästyttävämmissä mittasuhteissa, esimerkiksi kulutustavarateollisuudessa, toimii nimenomaan kulutustavarateollisuudessa, jossa suomalaiset valtionyhtiöt eivät välttämättä toimi — ne toimivat perusteellisuudessa pääosin.

Tässä mielessä minusta valtionyhtiöt kuuluvat perinteisen porvarillisen pohjoismaisen demokratian henkeen ja kuvaan. Olen hämmästynyt, että RKP on luopumassa ja valmis luovuttamaan valtionyhtiöitä tällä tavalla pois valtion hallusta. Tuntuu siltä, että nyt ollaan tuomassa Suomeen sellaista porvarillista demokratiaa, joka ei enää ole pohjoismaista vaan tulee villistä lännestä.

Ed. Rehn (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Seppäsen haluan muistuttaa siitä, että puheenvuorossani puhuin vain niistä valtionyhtiöistä, joiden ei ole niin tärkeää olla todellakin valtion hallinnassa. Niiden osalta jotka ovat meidän tuotannollemme tärkeitä, joissa on intressi siinä, että todellakin valtio omistaa ne, olen aivan samaa mieltä ed. Seppäsen kanssa, että 51 %:n omistus ja päättävältä ovat erittäin tärkeitä.

Väitän vielä, että rönsyilyä ei tapahdu niin kovin paljon muissa Pohjoismaissa muualla kuin meillä valtionyhtiöiden suhteen. Sen lisäksi haluan vielä muistuttaa, että paitsi että ruot-

salainen kansanpuolue on muutenkin pohjoismaisen porvarillisuuden, liberalisminkin kannalla, olemme erittäin voimakkaasti myös yksityisyrittäjyyden kannalla, ja sen osalta on ollut aivan selviä haittatekijöitä niin kutsutussa rönsyilyssä.

Ed. Donner: Ärade fru talman, arvoisa puhemies! Ed. Seppäsen kanssa on aina mielenkiintoista väitellä, ja joskus tuntuu siltä, kun hän talousasioista puhuu, että hän on ehkä käynyt jossakin Veitsiluodon majalla Lapissa — tyypillistä rönsyilyä muuten — miettimässä. (Ed. Seppänen: Onko siellä?) — No, minä kävin siellä kerran, ja siellä oli valtionyhtiöiden pieniä 150 neliömetrin hiihtomajoja toinen toisensa jälkeen, ja voin sanoa, että oli siellä Suomen Pankinkin ja muiden valtion laitosten. — Totean vain, että Ruotsin vastaavilla yhtiöillä... (Ed. Seppänen: Veitsiluodon majaa siellä ei ole!) — Ahaa, no kyllä se varmaan rakennetaan. — Niin, sanoisin vain sen, että Ruotsin, Tanskan ja Norjan vastaavilla yhtiöillä ei ole sellaista rönsyilyä kuin meillä tapahtuu.

Mitä rönsyilyyn tulee, eräs ongelma asiassa aina on ollut juuri se, että yksityisissä pörssi-yhtiöissäkin yksityiset omistajat tai kontrollielimet ovat paljon paremmin pystyneet kontrolloimaan näitä yhtiöitä kuin valtio eli me omistajina. Minä katselin vähän eri yhtiöiden tilinpäätöksiä ja papereita ja kertomuksia, enkä tien-nytkään, että me veronmaksajat olemme Oy Pikkala Golf Ab:n omistajia Nesteen kautta tai että me omistamme 4,5 % Savonlinnan ooppe-
rajuhlusta myös Nesteen kautta.

Tässä haluaisin vain sanoa sen, mikä on ollut monta vuotta ilmeistä ja selvää, josta kansliapäällikkö Wahlroos on huomauttanut useaan otteeseen, että valtionyhtiöt, kuten ed. Rehn sanoi, rönsyilevät sillä pääomalla, joka on taval-
laan yhteiskunnan pääomaa, ja me emme pysty niitä kontrolloimaan. Tämä on minusta ilmeisen selvää. Se ei liity tähän asiaan, mutta epäsuorasti se kuitenkin liittyy, jos puhutaan yhteiskunnan kontrollista, yhteiskunnan mahdollisuuksista vaikuttaa näihin yhtiöihin omistajana.

Tässä tullaankin sitten erikoiseen talousmateriaalikkaan — taloustiedehän on joskus hyvin mystistä — jota ed. Seppänen tässä harrastaa, kun puhutaan emissiovoitoista, ne ovat siis huonoa rahaa. Kuulin niin ainakin, ehkä kuulin väärin, että ed. Seppänen sanoi, että tämä Valmetin 650 miljoonan emissiovoitto olisi parem-

min lainattavissa markkinoilta ja siitä maksettaisiin noin 45—50 miljoonaa markkaa korkoa. Jos ed. Seppänen pystyy minulle välittämään tällaisen korkotarjouksen, niin otan sen kernaasti vastaan ja jälleen lainaan nämä rahat, koska tällaista korkoa en ainakaan minä tunne markkinoilta tällä hetkellä, mahdollisesti euro-markkinoilta, mutta siinä on taas valuuttariskejä. Mutta puhutaan siitä joskus toiste. Oikeastaan eihän ed. Seppänen ole ainoa täällä eduskunnassa, jos kaikkien muidenkin kanssa kävisin väittelyä, niin me istuisimme täällä maanantaiamuun.

Mutta edelleenkin palaisin jo vastauspuheenvuorossani esittämäni asiaan, että valtion osakerahoitus valtionenemmistöisiin yhtiöihin lähentelee ainakin kauppa- ja teollisuusministeriön ilmoituksen mukaan 5 miljardia markkaa, sen lisäksi myös valtion lainarahoitusta. Jos me elämme avointa yhteiskuntaa, en voi ymmärtää, minun täytyy valitettavasti sanoa, että ehkä ed. Laine pettyy minuun, jos minä sanon, että kun nyt hallitus esittää Outokummun valtion omistuksen vähentämistä 51 %:iin, niin minä olisin halukas esittämään sen osuutta nolnaan prosenttiin. Minä en ymmärrä, miksi enää harastetaan tätä politiikkaa, paitsi tietysti Alkon suhteen, koska viina on liian tärkeä asia annettavaksi yksityisille tai ainakin sen valmistus. Mutta muuten minä en tätä ymmärrä. Minä en voi myöskään ymmärtää niitä historiallisia syitä, joista ed. Rehn puhui, mutta tämänhetkisessä tilanteessa minusta demokratian kannalta olisi parempi, että luopuisimme tästä.

Ikävä kyllä meillä Suomessa ei ole vastaavia esimerkiksi sosialidemokraattisia ministereitä ja hallituksesta vastaavia henkilöitä, jotka esittävät tällaisen kysymyksen kuin Uuden Seelannin labour-puolueen pääministeri Lange, joka kysyi kansalta, kansanedustajilta ja yleisöltä ja totesi, että Uuden Seelannin veronmaksajat ovat vuosikymmenien kuluessa iskeneet miljardeja ja yhä uusia miljardeja valtion kannattamattomiin yrityksiin. Miksi näin on tehty saamatta mitään takaisin? Nyt on sattumalta niin, että ed. Seppänen on oikeassa, että valtionenemmistöiset yhtiöt ovat tänään kannattavia ja antavat veronmaksajille ja valtiolle jotain takaisin. Siitä huolimatta periaatteessa minä vastustan tätä nyky-yhteiskunnassa. Ruotsissa sattumalta myös on erittäin fiksu valtiovarainministeri Fälldt, joka yrittää aivan samaa kuin Lange Uudessa Seelannissa. Mutta Suomessa sitä ei uskalleta, ehkä siitä syystä, että me olemme jon-

kin suuren sosialistisen valtion rajanaapuri, tai jostain muusta syystä tai sitten eletään vielä tsaarinaikaista yhteiskuntaa.

Näissä asioissahan riittäisi argumentteja vaikka kuinka paljon. Ed. Seppäsen jotkut lausunnot ovat jollakin tavalla iskostuneet mieleeni kuten hänen mainintansa osingosta, ettei kannata antaa, jakaa, osinkoa sen takia, että siitä joutuu maksamaan veroa. Sehän on mielenkiintoinen havainto. Kun ajatellaan yksityisiä yhtiöitä, nekin ajattelevat aivan samalla tavalla, mutta nehan maksavat tämän osingon valtiolle valtion kassaan, ja se on ikävämpää. Mutta nämä valtionyhtiöt maksavat myös sen osingon valtion kassaan, joten minä en ymmärrä tätä ajatusta, ettei kannata maksaa osinkoa. Kyllähän me silloinkin saisimme nämä rahat, mutta ehkä minä ajattelen aivan väärin, kuten usein.

Onneksi sentään näissä yhtiöissä, Outokummussa myös, on ammattitaitoisia ammattijohtajia nykyään. Sinne ei lähetetä ikäloppuja poliitikkoja johtamaan niitä kuten joihinkin muihin laitoksiin, tai nuorempia poliitikkoja. Sitä vartenhan meillä on olemassa Veikkaus ja Kansaneläkelaitos mahdollisesti ja Suomen Pankki. Niidenhän ei tarvitse olla kannattavia. Se on ollut eduksi valtion ajattelussa, että siellä on käytetty ammattijohtajia. Ja onhan meillä vielä Raha-automaattiyhdistys. Näistä on muodostunut tällainen henkireikä ja valtion teollisuusyritykset on voitu pelastaa tällä tavalla näiden ammattimaisten johtajien kautta.

Joka tapauksessa minä kannatan tätä esitystä, mutta pidän sitä hieman lyhytnäköisenä, koska voitaisiin jatkaa tätä trendiä ja luovuttaa yksityisen yritteliäisyyden pariin useimmat näistä yhtiöistä, mutta tiedän, että monet täällä eivät ole samaa mieltä eikä myöskään hallitus.

Ed. Anttila: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Donner samoin kuin ed. Rehn puheenvuorossaan kritisoivat näitä valtionyhtiöiden rönsyilyjä. Yhdyn siihen kritiikkiin, mutta tässä yhteydessä täytyisi muistaa se tosiasia, että valtionyhtiöiden toiminnan laajentuminen on tapahtunut valtioneuvoston hyväksymillä päätöksillä. Viimeisin näistä lieene Alkon makeuttajatoiminnan aloittaminen Rajamäellä. Se on tapahtunut aikana, jolloin niin keskusta kuin RKP:kin olivat hallituksessa. Silloin olisi pitänyt muistaa, että tehdään virheitä, kun annetaan lupia näille rönsyille. Aivan erityisen kritiikin kohdistan todella tähän Alkon makeuttajatuotantoon siitä yksinkertaisesta syystä, että

maassa oli olemassa yksityistä käyttämätöntä makeuttajatuotantokapasiteettia, vain 50-prosenttisesti käytössä olevaa, ja samaan aikaan valtioneuvosto antaa luvan Alkolle tällaisen toiminnan aloittamiseen. Siinä minusta ainakin talous- ja kauppapoliittiset periaatteet olivat kaukana.

Ed. Seppänen: Arvoisa puhemies! Minusta ne ikäloput poliitikot, jotka ovat valtionyhtiöiden hallintoelimissä, ovat hoitaneet valvontatehtävänsä huonosti, kun he ovat sallineet näiden yhtiöiden porvarijohtajien perustaa golfkenttiä tai osallistua golfkenttien rakentamiseen. Siinä mielessä kyllä olen valmis karsimaan näitä rönsyjä, ei niin että lopetettaisiin valtion omistus näissä yhtiössä, vaan niin että yhtiöiden porvarijohtajat ja joissakin tapauksissa myös ruotsinkieliset porvarijohtajat pantaisiin järjestykseen ja kuriin.

Mitä tulee sitten rahan hintaan, niin kyllähän ed. Donner jo itsekin huomasi sen, että siihen hintaan, mistä puhuin, rahaa saa ulkomailta ja siihen hintaan sitä tämän kokoiset yhtiöt ottavat lainaksi. Se on valtionyhtiöille samoin kuin vastaavan kokoisille yksityisille yrityksille se hinta, joka rahalla on, ja sillä hinnallahan sitä tietenkin täytyy arvioida sen emissiovoiton kustannusta, jos se otetaan kustannustekijänä eli lainarahana yhtiössä huomioon. Eikä tuo mikään suuri summa ollut tuo 5 miljardia markkaa, jonka valtio on sijoittanut niihin yhtiöihin rahaa. Viime vuonna valtionyhtiöt tuottivat voittoa varmaan 10 miljardia markkaa. Ne voisivat maksaa valtion ulos ja vielä niille jäisi 5 miljardia voittoa käytettäväksi investointeihin. Jos siis se olisi jokin kriteeri siitä, miten yhtiöillä menee.

Siis emme me voi tuottaa tähän yhteiskuntaan sellaisia yhtiöitä, joita ei valvota ja kontrolloida. Sen takia valtion valvonta ja kontrolli pitää säilyttää, ja sen ei pidä antaa mureta esimerkiksi alle kahden kolmasosan osakkeista, koska alle kahden kolmasosan osakeomistuksella valtio ei enää pysty muuttamaan yksin yhtiöjärjestyksiä. Sen takia tämä kahden kolmasosan raja on paljon, paljon tärkeämpi ja merkittävämpi kuin nyt tuleva 51 %. Se vie valtiolta näiden yhtiöiden valvonnan ja johtamisen välineet käytöstään.

Ed. Rehn: Arvoisa puhemies! Ed. Anttilalle haluaisin sanoa, että olen aivan samaa mieltä hänen kanssaan siitä, että valtioneuvosto

on tehnyt tyhmiä päätöksiä näiltä osin, ja on hyvä, että hän sen tunnustaa, koska keskusta on ollut mukana näissä päätöksissä aikaisemmin. Ruotsalainen kansanpuolue on ollut myös siellä hallituksessa osapuolena, mutta sehän ei estä sitä, että me voimme täällä kritisoida niitä päätöksiä. Eduskunnalla on se oikeus kritisoida myös tyhmiä päätöksiä ja varsinkin yrittää vaikuttaa siihen, ettei tämän kaltaisia enää tehdä ja että tätä rönsyilyä, josta nyt on niin paljon puhuttu, päästään purkamaan. On ilahduttavaa huomata, että tässä salissa tämä todella harvalukuinen joukko on aika lailla keskustelussa samaa mieltä siitä, että näistä ylimääräisistä rönsyilyistä olisi päästävä.

Ed. Donner: Arvoisa puhemies! Haluaisin vain tässä kiittää, kun se niin harvoin tapahtuu, ed. Anttilaa siitä korkeasta käsityksestä, joka hänellä on eduskunnasta, että täällä todella nämä asiat päätetään. Tosin minä en ollut täällä eduskunnassa ollenkaan siihen aikaan, kun näistä asioista hallituksessa päätettiin ja ehdotettiin. On oikein ilahduttavaa tietää tämä, sillä kyllä me täällä RKP:n ryhmässä pyrimme ajattelemaan itse myös näissä hallitusta koskevista asioista ja toivotaan, että me myös keskustan kanssa löydämme hyvän yhteistyömoraalin, kun keskustellaan joistakin asioista, joissa hallitus on aivan väärässä tänäkin päivänä.

Ed. Anttila: Arvoisa rouva puhemies! On tavattoman hyvä asia, että me kaikki täällä yhdessä toteamme, että virheellisiä päätöksiä on valtioneuvostossa tehty. Nyt vain ydinkysymys on näiden päätösten korjaaminen. Silloin avainasemassa ovat näiden asianomaisten yhtiöiden hallintoneuvostossa toimivat eduskuntaryhmien valitsevat edustajat. Ja jotta esimerkiksi tämä Alkon rönsyily saataisiin kuriin ja järjestykseen, niin silloin meidän pitää kunkin eduskuntaryhmän ottaa tämä asia esille ja hoitaa sitä kautta siellä toimivat hallintoneuvostojen jäsenet saamaan tämä asia kuntoon, koska tiedän asiasta hyvin usein Alkon edustajien kanssa keskustelleena sen, että he vetoavat aina siihen, että hallintoneuvosto on tähän nykyiseen tilanteeseen tyytyväinen. Nyt tulee panna toimintaa sille tasolle, missä todelliset päätökset tehdään.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

7) Ed. Melinin ym. lakialoite n:o 5 laiksi ennakkoperintälain 11 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Melin: Värderade fru talman! En central målsättning för skattereformen var att sänka marginalskatten, dvs. sänka den skatt som påförs på grund av inkomstökning. Som mest sjunker marginalskatten med sju procentenheter, men i många fall är marginalskattesänkningen endast en eller ett par procentenheter. I vissa fall rentav stiger marginalskatten.

Marginalskatten kommer i praktiken till synes i skattekvoten i förskottsinnehållningen för biinkomster. I kvoten anges en innehållningsprocent som följs gällande biinkomster. Även i det fall att den slutliga skatten uppskattas överskrida 50 procent har dock hittills en högre förskottsinnehållning än 50 procent inte tillämpats på biinkomster. Om man erhållit en tilläggsinkomst på 500 mark eller mindre kunde en lägre innehållningsprocent tillämpas oberoende av den personliga skatteprocenten för biinkomster, alltså den slutliga skatteprocenten.

När marginalskatterna nu i och med skattereformen börjar sänkas kunde man tycka att även skatteinnehållningsprocenten för biinkomster skulle sjunka. Så sker emellertid endast i sällsynta fall. Det beror på att skattemyndigheterna frångår det tidigare taket på 50 procent. Därför kommer förskottsinnehållningsprocenten på biinkomster för kanske en miljon skattebetalare att överskrida 50 procent. Förskottsinnehållningen stiger till hela 53 procent på biinkomster, om grundlönen är 8 000 mark per månad, vilken uppskattas vara den genomsnittliga lönen under innevarande år. Vid en månadslön på 20 000 mark når man den högsta marginalskatten, dvs. 65 procent. Detta blir marginalskatten när man förutom inkomstskatten till staten dessutom betalar i genomsnitt 16,5 procent till

kommunen och i genomsnitt 1,25 procent till kyrkan samt 3,25 procent till Folkpensionsanstalten, dvs. inalles 21 procent.

Då den tidigare förskottsinnehållningen var 50 procent, om man inte förededde skattekort, kommer innehållningen från början av mars innevarande år att stiga till hela 60 procent. Den emotsedda sänkningen av marginalskatten blir i själva verket i förskottsinnehållningsskedet en höjning av marginalskatten. Likaså slopas lindringsstadgandena i fråga om biinkomster understigande 500 mark. Denna skärpning har inte beslutits av riksdagen. Det har inte varit riksdagens avsikt. Det är skattestyrelsen som genom ett administrativt beslut den 22 december 1988 bär ansvaret för skärpningen och för tolkningen av lagen i den utformning den gavs 1982. Lagens om förskottsuppbörd (946/82) 12 § 2 mom. lyder: "Skattestyrelsen kan även bestämma att på lön som inte huvudsakligen utbetalas med regelbundna mellantider eller som utbetalas för bisyssla eller tillfälligt arbete, på semesterersättning eller på betalning med stöd av lagen om lönegaranti skall verkställas förskottsinnehållning enligt en procentsats som bestäms enbart på basen av betalningens storlek, men dock inte får överstiga 50 procent."

Detta lagstadgande tolkar skattestyrelsen överraskande så att den kan skärpa förskottsinnehållningen till 60 procent trots att lagen uttryckligen säger 50 procent. Bifall till överhetens beskattning av de skatteskyldiga är ursprungligen riksdagens centrala uppgift. Det är högst otillfredsställande om en administrativ myndighet underställd regeringen kan skärpa förskottsinnehållningen av skatt utan uttryckligt stöd i lag. Man kan inte värja sig för intrycket att riksdagen här blivit överkörd av skattestyrelsen.

Om det varit regeringens avsikt att skärpa förskottsinnehållningen på biinkomster hade regeringen bort avge ett lagförslag i den avsikten till riksdagen. Så har emellertid inte skett. Jag har själv varit suppleant i skattedelegationen i statsutskottet och under hela det långa arbetsamma skedet vi hade senaste höst när alla skattelagar kom till skattedelegationen var denna fråga uttryckligen inte uppe, inte från regeringens sida. Det intrycket har också för mig bekräftats genom samtal med ordförande i skattedelegationen rdm. Sasi jämte flera kolleger.

Vad förskottsinnehållningen beträffar följer regeringen av allt att döma en medveten finans-

politik. Avsikten är att samla in avsevärt mera förskott än vad den slutliga skatten förutsätter. Vi har uppgifter om att skatteintäkterna år 1988 var cirka 5 miljarder högre eller mera än finansministeriet t.ex. i budgetpropositionen till riksdagen låtit förstå att skatteintäkterna skulle stiga till. Samma uppgift lär enligt en prognos också gälla för 1989, dvs staten samlar medvetet in mera skatter än den uppgift man har gett riksdagen.

Även om mången inser att förskottsinnehållning endast är en förskottsinnehållning, att först den slutliga beskattningen utgör den egentliga beskattningen, tänker ändå de flesta på vad som blir kvar i reda pengar av bisysslor och övertidsarbete. Om man tidigare av extra inkomster på 1 000 mark fick 500 mark i handen, men nu efter mars endast får 400 mark är det en lindrig tröst att få höra att man ännu i bästa fall får en återbäring till julen 1990, eller t.ex. slipper betala en restskatt inför julen 1990.

Inställningen som här kommer till uttryck d.v.s. att regeringen eller dess långa arm, skattestyrelsen, godtyckligt — utan uttryckligt stöd av gällande lag — med maktspråk vill disponera över enskildas inkomster, måste vi folkvalda i riksdagen med eftertryck avvisa såsom ohållbar.

Vi kan här i riksdagen vara av olika åsikt om vi behöver en högre förskottsinnehållning för biinkomster på 60 procent, eller om 50 procent kan anses vara tillräcklig. Men jag hoppas att alla riksdagsmän oavsett om de håller på det ena eller det andra alternativet är ense med mig om att det är här i riksdagen och inte av en administrativ myndighet, som skattebesluten skall fattas.

Tanken bakom sänkningen av marginalsikten var att öka arbetsmotivationen. En skärpning av förskottsinnehållningen på biinkomster åstadkommer det motsatta, dvs. minskar arbetsmotivationen. Mången skattebetalare blir besviken, emedan han trott att han själv skulle få behålla mera av sina extra inkomster. Det var ungefär det regeringen gick in för och som vi också som det regeringsparti som jag representerar förstått har varit regeringens avsikt.

Man kan slutligen fråga sig om regeringen ens är medveten om att den förskottsskatteprocent som kommer att uppbäras på biinkomster från början av mars klart stiger i jämförelse med fjolåret för snart varannan skattebetalare. Är regeringen därför beredd att ålägga skattestyrelsen att sänka den skatteprocent som uppbärs på

biinkomster till samma procentsats som tidigare, dvs högst 50 procent?

Då jag inte fått någon försäkran att en sådan åtgärd är att vänta föreslår jag jämte åtta likasinnade riksdagsmän i lagmotionen nr 5 att lagen om förskottsuppbörd för biinkomster kompletteras med ett klart stadgande om att förskottsinnehållningsprocenten för biinkomster inte får överstiga 50 procent av det i pengar utbetalda arvodet.

Arvoisa puhemies! Kun lakialoitteessani yhdessä kahdeksan muun kansanedustajan kanssa ehdotan ennakoperintälakiin säännöstä, jonka mukaan ennakopidätys sivutuloista rajoitettaisiin enintään 50 %:ksi, perustan ehdotukseni siihen, että nyt maaliskuun alussa voimaan astuva sivutulojen kireämpi 60 %:n ennakopidätys perustuu verohallituksen päätöksen, joka on tehty 22 päivänä joulukuuta 1988. Tämä ei ole perustunut eduskunnan hyväksymään lainmuutokseen. Voimassa olevaa ennakoperintälain ko. pykälän momenttia, joka säätää sivutulojen ennakoperinnän 50 %:ksi, ei ole muutettu. Muutos perustuu siis verohallituksen tekemään päätökseen.

Voimme olla sitä mieltä, että sivutulojen ennakopidätys saisi olla 60 %, tai voimme yhtä hyvin olla sitä mieltä, että 50 % riittää. Minun mielestäni jälkimmäinen pidätys hyvin riittää, varsinkin kun meille nyt on selvinnyt, että valtio kantaa huomattavasti enemmän verotuloja kuin on ilmoitettu eduskunnalle. Tämä tietysti perustuu siihen, että elämme voimakasta taloudellista nousukautta, ja se tuottaa enemmän veroja. Mutta silloin olisi kai mahdollista ehkä keventää tätä verotusta, esimerkiksi sivutulojen ennakopidätystä.

Mutta oltakoon sitä mieltä tai tätä mieltä, tässä eduskunnassa on mielestäni hyvin tärkeää se, että me itse voimme olla tietoisia siitä, että päätökset verotuksesta tehdään nimenomaan Suomen eduskunnassa. Perinteisesti tämä on kansanedustuslaitoksen tärkein ja keskeisin tehtävä. Jos me luovutamme tämän oikeuden hallinnolliselle viranomaiselle, on kansanedustuslaitoksen merkitys huomattavasti heikompi kuin sen pitäisi olla.

Näin olen toivon, että lakialoitteeni saisi riittävää kannatusta, kun sitä käsitellään valtiovainvaliokunnassa ja toivon mukaan myöhemmin täysistunnossa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

8) Ed. Pulliaisen ym. lakialoite n:o 9 laiksi liikevaihtoverolain 8 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Paloheimo: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että asia pantaisiin pöydälle eduskunnan ensi tiistain täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies: Kun asiaa ei ole yksimielisesti päätetty lähettää valiokuntaan, asia on jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia käyttämään puheenvuoron pöydällepanon ajasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Paloheimo ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi tiistain täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Paloheimon ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle ensi tiistain täysistuntoon.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon

9) Lakivaliokunnan mietintö n:o 1 (HE n:o 83/1988 vp.)

10) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 8 (HE n:o 211/1988 vp.)

11) Pankkivaliokunnan mietintö n:o 1 (HE n:o 157/1988 vp.)

12) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 1 (HE n:o 235/1988 vp.)

13) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 2 (HE n:o 239/1988 vp.)

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi tiistaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 15.26.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola

